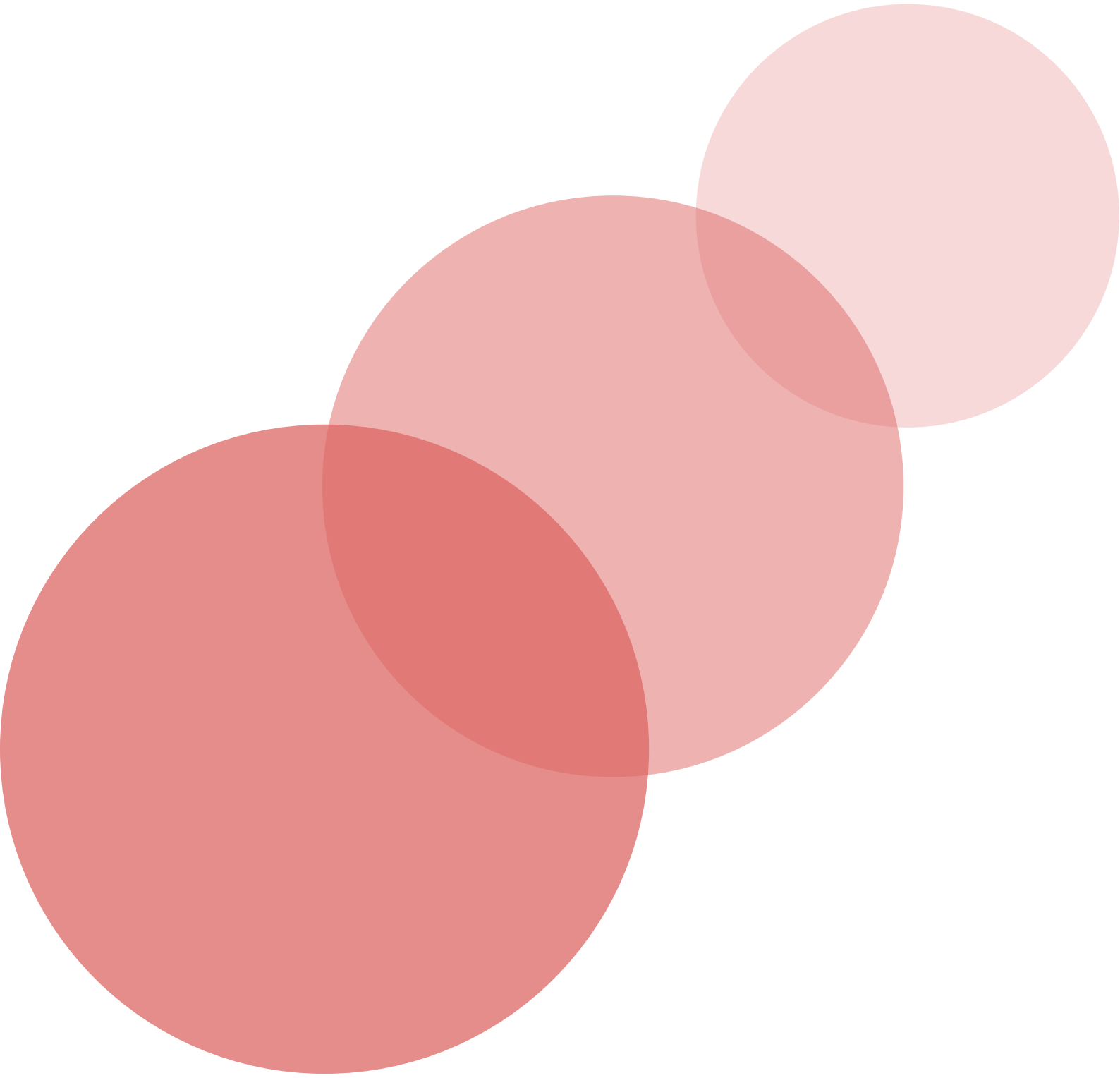

film wat je vindt

Toolkit participatieve video voor docenten
die werken met dove en slechthorende
leerlingen in het VSO

Deze toolkit tot stand gekomen met financiële steun van:

Film wat je vindt is een gezamenlijk product van trainer/methodiekwontwikkelaar Ivett Pieper, Carolien Rieffe, Professor Sociaal en Emotionele Ontwikkeling, Afdeling Ontwikkelingspsychologie, Universiteit Leiden en de NSDSK. Voor meer informatie neem contact op via filmwatjevindt@gmail.com of bekijk www.filmwatjevindt.nl

Licentie

Dit werk is gelicenseerd onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding- Niet Commercieel-Gelijk Delen 3.0 Nederland.

Je mag:

- het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven;
- remixen - afgeleide werken maken.

Voor de voorwaarden van deze licentie, bezoek creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl/

Versie 1.01

Inhoudsopgave

Toolkit PV in het VSO

Inleiding	7	
1. Participatieve video en sociaal-emotionele ontwikkeling	11	
- Participatieve video		
- Participatieve video en sociaal-emotionele ontwikkeling		
- Theorie of Mind en Empowerment		
2. Organisatie en inrichting van een participatief videoproces	15	
- Technische randvoorwaarden		
- Screening		
- Communicatie tijdens het proces		
- Voorbeelden participatieve processen		
3. Het begeleiden van een participatief videoproces	27	
- Participatie		
- Faciliteren		
- Faciliteren van een sociaal-emotioneel beladen proces		
- Faciliteren van gesprek in de klas over video		
4. Activiteitenhandboek	33	
<i>A. Welk verhaal vertellen de leerlingen?</i>	<i>37</i>	
- Mediawijsheid en video		
- Kiezen tussen beelden		
- Werken met kaartjes		
- Grote Tekening		
		- Boom van problemen en boom van oplossingen
		<i>B. Hoe vertellen de leerlingen hun verhaal? 47</i>
		- Verhalen vertellen met Rory's Story Cubes
		- Wie is mijn publiek?
		- Hoe reageert mijn publiek?
		- De reis van het publiek
		- De taart van mijn filmpje
		- Het maken en verfilmen van een storyboard
		- Laat het verhaal maar rollen
		<i>C. Aan de slag met filmen 59</i>
		- Mooie dingen
		- Film het voorwerp
		- Verzamelen!
		- Gesprekken op film
		- Interviewen
		- Kies een plaatje
		<i>D. Tijd om te monteren 68</i>
		- Wat is monteren?
		- Beeldmateriaal invullen op een <i>log sheet</i>
		- Monteren met papier
		- Hoe werkt een montageprogramma?
		<i>E. Filmpjes laten zien aan het publiek 78</i>
		- Screening
		5. Inspiratiebronnen en verwijzingen 81
		- Inspiratiebronnen
		- Verwijzingen
		- Voorbeeldbrieven toestemming ouders

Inleiding

Deze toolkit is voor docenten in het speciaal voortgezet onderwijs die werken met dove en slechthorende leerlingen. In de toolkit vindt u handvatten voor het opzetten van een project waarin leerlingen zelf filmpjes maken over wat zijzelf belangrijk vinden. Dat noemen we participatieve video (PV).

PV sluit aan bij het groeiende gebruik van video door leerlingen en geeft leerlingen in groepjes de mogelijkheid om filmpjes te maken over wat zijzelf belangrijk vinden en daarbij duidelijk hun publiek voor ogen houdend. Dit stimuleert hun sociaal-emotionele ontwikkeling, versterkt hun vermogen om zich in anderen te verplaatsen en hun vermogen om hun mening en ideeën te uiten op een manier die aankomt.

De toolkit is praktisch en concreet, met in de praktijk bewezen creatieve en actieve activiteiten.

Leerlingen filmen met deze methode met een bepaalde bedoeling. Bijvoorbeeld: ze willen aan winkeliers in de omgeving van school laten zien hoe het is om boodschappen te doen met een auditieve beperking, zodat de winkeliers beter begrijpen waarom ze niet of later reageren als ze aangesproken worden. Het is dan leerzaam voor de leerlingen om te weten hoe de boodschap wordt ontvangen. Begrijpen de winkeliers wat de leerlingen willen vertellen? Hoe komt dat over, wat voor reactie levert dat op? Levert de boodschap begrip op (wat de leerlingen waarschijnlijk willen) of levert de boodschap weerstand op (wat contraproductief is in het zoeken naar

oplossingen)? Video in deze werkwijze is geen eindproduct, maar een ingang voor onderzoek, gesprek, dialoog en ontmoeting.

Ontwikkeling toolkit

In 2013 is een pilotproject opgezet, om PV op een gestructureerde manier uit te proberen in het speciaal onderwijs met dove en slechthorende kinderen en jongeren. Dit is geïnitieerd en begeleid door trainer/methodiekontwikkelaar Ivet Pieper, de Universiteit Leiden de NSDSK. Veel van de uitgetroefde activiteiten bouwen voort op bestaande activiteiten en kennis van organisaties en individuen die zich met participatieve video en/of het faciliteren van participatieve processen bezighouden, bijvoorbeeld Community Development Resource Association (CDRA) uit Kaapstad, Insightshare (Oxford), Institute of Development Studies (IDS) in Sussex, Stichting Alexander (Amsterdam) en Wageningen Research Center (Wageningen).

Docenten van vier verschillende scholen voor speciaal onderwijs hebben een training gekregen over het faciliteren van PV. Vervolgens hebben zij met hun dove en slechthorende leerlingen een aantal activiteiten uitgetroefd. Tijdens dit co-creatieproces zijn nieuwe activiteiten ontwikkeld en bestaande activiteiten aangepast naar aanleiding van de ervaringen.

Deelgenomen aan het pilotproject hebben docenten van Guyotschool in Haren (VSO), Dr. J. de Graafschool in Groningen (VSO), Orion College West in Amsterdam (VSO) en Talent in Vucht (SO). Resultaat van deze activiteiten is deze toolkit voor het VSO en de toolkit voor het SO.

Tevens heeft de Universiteit Leiden een voor-en nameting gedaan bij deelnemende kinderen en jongeren en zijn de deelnemende docenten geïnterviewd na afronding van de pilot. [Zie hoofdstuk 5 voor de verwijzing naar het artikel].

De conclusie hiervan is:

“Het gebruik van participatieve video bij dove en slechthorende kinderen en jongeren om het sociale bewustzijn te vergroten, lijkt veelbelovend. Ondanks de kleine groepen kinderen vonden we al verbeteringen in het inlevingsvermogen van de kleuters in de gevoelens en de wensen van anderen en zagen we bij de jongeren ontwikkeling in de manier waarop zij zichzelf presenteren en in hun begrip van sociale regels in interactie met anderen. De kinderen en jongeren waren enthousiast over het project en ook de deelnemende docenten zien veel voordelen voor het gebruik van participatieve video als aanvulling op het bestaande aanbod om de sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren.

Een eerste voordeel van het participatieve videoproject is dat kinderen en jongeren veel zelf kunnen doen in het project, waardoor zij een actieve rol krijgen in hun leerproces. Zowel het onderwerp van de film als de uitvoering ligt zo veel mogelijk in handen van het kind. De docent heeft slechts een begeleidende rol. Ten tweede leren kinderen en jongeren niet alleen hun eigen emoties in beeld te brengen, maar ook hoe deze boodschap bij anderen overkomt.

Door het gebruik van beeldmateriaal kunnen abstracte onderwerpen concreter worden gemaakt, wat een goed beginpunt is om over deze onderwerpen te discussiëren. De film kan worden teruggekeken en meer in detail worden besproken. De vluchtige wereld wordt hiermee gevangen. Tot slot is het gebruik van beeldmateriaal een mooi nieuw medium voor kinderen om hun gevoelens mee te verwoorden. Juist voor dove en slechthorende kinderen, bij wie een gemiddelde taalontwikkeling niet vanzelfsprekend is, is het gebruik van beeld- materiaal een verrijking om te communiceren.”

Beschouw deze toolkit als een startpunt, experimenteer, leer, probeer uit en maak er iets van dat bij u en bij uw leerlingen past.

Ook wij zullen in de komende jaren de toolkit verder ontwikkelen. We nodigen u van harte uit om uw ervaringen te delen, via filmwatjevindt@gmail.com.

Zie voor meer informatie onze website www.filmwatjevindt.nl.

De toolkit is als volgt opgebouwd:

In **Hoofdstuk 1** vindt u uitleg over de principes en achtergronden van participatieve video en de wijze waarop dit de sociaal emotionele ontwikkeling van dove en slechthorende jongeren kan versterken. Begrippen als empowerment en Theorie of Mind (ToM) worden uitgelegd.

Hoofdstuk 2 biedt concrete handvatten voor en informatie over het organiseren en inrichten van een PV-proces, te weten: technische randvoorwaarden, communicatie tijdens het proces, voorbeeldbrieven voor toestemming ouders, mediawijsheid, de vertoning van de filmpjes en drie voorbeelden voor participatieve videoprocessen.

Hoofdstuk 3 gaat over het faciliteren van participatieve processen. Hoe stel je je op als begeleider, hoe zorg je voor een sfeer van leren door te doen, voor eigendom bij de leerlingen? Ook wordt ingegaan op het faciliteren van groepsgesprekken n.a.v. het bekijken van video in de klas, met voorbeeldvragen.

In **hoofdstuk 4** vindt u het hart van de toolkit. Hier zijn de basisactiviteiten opgenomen waarmee leerlingen een heel PV-proces kunnen doorlopen. Het zijn praktische, leuke, actieve activiteiten die stimuleren dat leerlingen samenwerken, zich verplaatsen in hun publiek en waarmee de leerlingen interessante filmpjes leren maken. De activiteiten zijn onderverdeeld in vijf categorieën:

- Welk verhaal vertellen de leerlingen?
- Hoe vertellen de leerlingen hun verhaal?
- Aan de slag met filmen
- Tijd om te monteren
- Filmpjes laten zien aan het publiek

In **hoofdstuk 5** vindt u verwijzingen naar inspiratiebronnen van deze toolkit, met links. Ook vindt u hier twee voorbeeld brieven voor het vragen van toestemming aan ouders.

Hoofdstuk 1

Participatieve video en sociaal - emotionele ontwikkeling

In dit onderdeel wordt de meer theoretische achtergrond gegeven van deze toolkit. Eerst wordt uitgelegd wat participatieve video (PV) is, vervolgens wordt ingegaan op een aantal aspecten van sociaal-emotioneel functioneren van dove en slechthorende leerlingen (empowerment en *Theory of Mind*) en wordt beschreven waarom PV een nuttige en interessante methode is om sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren, aan de hand van theorie en praktijkervaringen.

Participatieve video

Participatieve video kan worden gedefinieerd als een methode (of set van technieken) waarbij een groep mensen samenwerkt om een eigen film te maken. Gezamenlijk een film maken is gemakkelijk en toegankelijk. Het is een goede methode om mensen bij

elkaar te brengen, onderwerpen uit te diepen, een stem te geven aan dingen die de deelnemers bezighoudt en om creatief te zijn en verhalen te vertellen.

Binnen de methode wordt geleerd en gecommuniceerd, het realiseren van positieve sociale verandering is het uiteindelijke doel. PV is zo'n 30 jaar geleden ontstaan om tegenwicht te bieden aan de traditionele media en wetenschap die toen bepaalden hoe achtergestelde groepen in beeld kwamen. PV wil juist de capaciteiten van mensen zelf versterken om hun eigen verhaal te vertellen, hun eigen mediaproducties te maken, die zijzelf dan kunnen inzetten voor het mobiliseren van een gemeenschap voor een bepaald sociaal doel, lokale sociale actie en pleitbezorging, bijvoorbeeld bij beleidsmakers en

bestuurders. Hierin zitten duidelijke links met empowerment. Deelnemers hebben de controle over het productieproces van een film en ze dragen zelf de onderwerpen aan waarover een film kan gaan (problemen, kwesties, ongemakken of juist heel goede dingen) die voor hen zelf van belang zijn. (High et al, 2012, p. 36/38). Ze leveren ook een bijdrage aan het oplossen van problemen. Om ervoor te zorgen dat deelnemers langdurig PV kunnen gebruiken, is het aan te raden het in lokale structuren in te bedden, bijvoorbeeld bij een buurthuisbuurt, een wijkcentrum of op school.

De methode PV is nog relatief onbekend in Nederland, terwijl het een heel scala aan uitgewerkte en toepasbare activiteiten biedt die hun waarde internationaal hebben bewezen. PV biedt een concrete aanvulling op hoe videoprojecten met kinderen en jongeren in het Nederlandse onderwijs nu worden vormgegeven. Want het is natuurlijk niet zo dat leerlingen nu geen filmpjes maken in het onderwijs. Dat gebeurt op grote schaal. Vaak echter betreft het filmpjes over lesstof, worden filmpjes gemaakt door individuen of wordt een bestaand script verfilmd. Bij PV gaat het juist om het maken van een video met een groepje, over een onderwerp dat sociaal-emotioneel belangrijk is voor de leerlingen. Ook het bedenken van het script en de uitvoering daarvan ligt in handen van de leerlingen. De leerlingen maken een filmpje met hun publiek duidelijk voor ogen en bekijken het ook met hun publiek en gaan op basis hiervan in gesprek met elkaar.

PV en sociaal-emotionele ontwikkeling

Er zijn duidelijke aanwijzingen dat participatieve video bijdraagt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van dove en slechthorende kinderen, vanuit de theorie en vanuit de praktijk. Iedereen, van jong tot oud, heeft emoties. Jonge kinderen weten zich nog niet altijd raad met hun emoties. Naarmate ze ouder worden, leren ze steeds meer om van hun gevoelens te genieten, ze te begrijpen en er mee om te gaan. Er zijn situaties waarin kinderen hun emoties beter in de hand kunnen houden: ook dat leren ze

gaandeweg. Kortom, ze leren sociale regels en omgangsvormen. Doorgaans gebeurt dit spelenderwijs door wat kinderen observeren bij volwassenen en andere kinderen uit hun omgeving (PAD, 2007). De toegang tot de sociale wereld is dus van cruciaal belang.

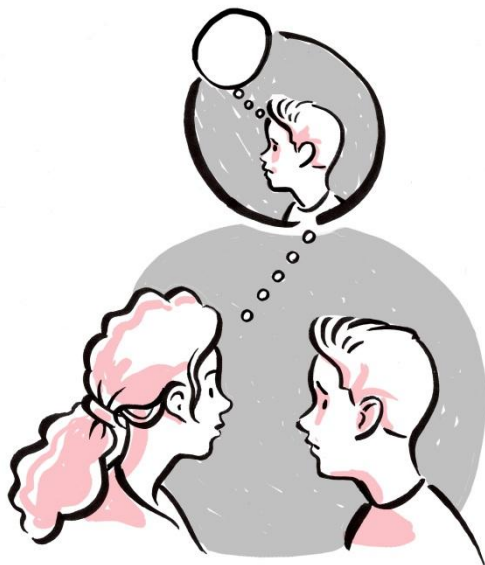
Bij sommige kinderen gaat dit minder vanzelfsprekend, omdat zij minder goed gebruik kunnen maken van de informatie uit hun sociale wereld. Dat is het geval bij dove en slechthorende kinderen. Uit onderzoek dat is uitgevoerd door de NSDSK en de Universiteit Leiden blijkt dat dove en slechthorende kinderen minder goed kunnen communiceren over gevoelens en dat zij zich minder bewust zijn van het effect van hun uitingen van emotie op anderen. In plaats van een strategische communicatie waarbij emoties worden ingezet om het contact of de relatie te verbeteren, uiten dove en slechthorende kinderen, vaker dan horende kinderen, hun emoties zonder rekening te houden met het effect hiervan op anderen. Dit kan de sociale relaties schaden: de horende omgeving kan een dergelijke uiting als dwingend, weinig flexibel of zelfs agressief ervaren. Dove en slechthorende kinderen zijn hierdoor vaak minder emotioneel competent. Er kunnen zelfs op latere leeftijd bepaalde gedragsproblemen ontstaan, zoals agressief gedrag, maar ook teruggetrokkenheid en depressieve gevoelens (zie o.a. Theunissen et al., 2012).

Een achterstand op sociaal-emotioneel vlak kan leiden tot een verminderde weerbaarheid: kennis over zichzelf, anderen en de wereld is immers van groot belang. Kinderen die weerbaar zijn, hebben een realistisch en positief zelfbeeld, voldoende zelfvertrouwen, ze zijn zelfstandig, hebben een krachtige uitstraling en hebben bovendien genoeg inzicht in emoties van zichzelf en anderen (Sagasser, 2001; aangehaald in Hermans et al., 2011). Doofheid blijkt een risicofactor voor het vormen van een negatief zelfbeeld (zie Hermans et al., 2011, voor een overzichtsartikel).

Empowerment en Theory of Mind

Empowerment: Uit onderzoek is gebleken dat het zelfbeeld versterkt kan worden bij dove kinderen: naarmate zij vaardigheden ontwikkelen waarmee zij zich goed staande kunnen houden in de horende maatschappij én zij tegelijkertijd ook meer aansluiting hebben bij de dovengemeenschap, zullen zij een sterker zelfbeeld ontwikkelen (Hermans et al., 2011). Vaardigheden die te maken hebben met empowerment, waardoor ze meer greep krijgen op hun eigen situatie en hun omgeving, controle en inzicht verwerven en hun kritische bewustzijn aangescherpt wordt.

Empowerment is een van de dragende aspecten van PV, en zodoende kan het bijdragen aan de ontwikkeling van deze leerlingen.

Theory of Mind: Vanuit theoretisch oogpunt is PV bij uitstek geschikt voor de ontwikkeling van een zogenaamde *Theory of Mind*. *Theory of Mind*, afgekort tot ToM, verwijst naar het vermogen om gedrag of emoties van anderen te begrijpen, te voorspellen en te verklaren vanuit de belevingswereld van de ander en niet vanuit de eigen opvattingen over de realiteit; ofwel, het besef van de individualiteit van de ander. ToM kent verschillende mentale concepten die zich, naarmate het kind ouder wordt, steeds verder ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is dat kinderen rond de driejarige leeftijd kunnen inschatten dat andermans acties en emoties gebaseerd kunnen zijn op bepaalde overtuigingen. Als een moeder er van overtuigd is dat er nog koekjes in de trommel zitten, zal ze daar gaan zoeken als ze trek heeft en teleurgesteld zijn als er niks te vinden is. Echter, nog niet alle kinderen beseffen op die leeftijd al dat zulke overtuigingen subjectief zijn. Uit verschillende onderzoeken is bijvoorbeeld gebleken dat, wanneer kinderen weten dat er geen koekjes in de trommel zitten omdat vader ze eruit heeft gehaald toen moeder even weg was, zij niet begrijpen dat moeder niet weet wat zij weten, en dus toch in de koekjestrommel zal kijken. Dat besef komt doorgaans zo rond een jaar of vier (Ketelaar et al., 2013).

Wanneer dit soort concepten goed ontwikkeld zijn, zijn kinderen in staat om taaluitingen te begrijpen die het letterlijke overstijgen, zoals grapjes, metaforen, uitdrukkingen en gezegdes. Wanneer de ToM zich niet goed ontwikkelt, kan dat al vanaf jonge leeftijd problemen opleveren: in de omgang met leeftijdsgenootjes bijvoorbeeld, of bepaalde gedragsproblemen zoals agressie of juist teruggetrokkenheid (zie Ketelaar et al., 2012 voor een overzicht). Omdat taal een noodzakelijke interveniërende factor is in de ontwikkeling van ToM, kunnen problemen in de ToM-ontwikkeling voorkomen bij kinderen die een beperkte toegang hebben tot de sociale omgeving, zoals bij dove en slechthorende kinderen. Immers, een kind moet kunnen beredeneren waarom de ander zich op een

bepaalde manier voelt en daarin speelt taal een belangrijke rol.

PV vereist emotionele zelfreflectie én besef van de individualiteit van de ander, en wordt daarom gezien als een waardevolle methodiek die de potentie heeft om de ToM, en daarmee de intellectuele en sociaal-emotionele ontwikkeling, te bevorderen.

De literatuurverwijzingen bij dit deel staan in Hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 2

Organisatie en inrichting van een participatief videoproces

Dit hoofdstuk gaat over hoe een PV-project op school georganiseerd kan worden. Elke school is verschillend en zal PV op een andere manier inbedden in het programma. Er is echter een aantal elementen dat terug zal komen in elk PV proces, of waarvan het handig is om te weten dat het relevant kan zijn. Dit hoofdstuk biedt concrete handvatten voor en informatie over het organiseren en inrichten van een PV-proces, te weten:

- Technische randvoorwaarden: video-apparatuur, monteren, bestandsbeheer, workshopmateriaal;
- Communicatie tijdens het proces: betrekken stakeholders (ouders, docenten, leerlingen), voorbeeldbrieven toestemming ouders, evalueren en vieren, opvolgen resultaten;
- Screening
- Voorbeelden van drie participatieve video processen.

Technische randvoorwaarden

Apparatuur

Elke school zal eigen keuzes en afwegingen maken ten aanzien van de benodigde apparatuur. De onderliggende doelstelling is dat leerlingen leren zelfstandig met video te werken, dus dat zij na afronding van een eerste project de camera kunnen pakken als zij iets willen communiceren. Het is dan ook belangrijk dat de apparatuur niet te ingewikkeld is en tegen een stootje kan. Op de lijst voor een project staat:

Per drie a vijf leerlingen een statief en cameratas, met daarin:

- Camera;
- Microfoon;
- Koptelefoon;
- Reservebatterij.

Indien meerdere sets worden gebruikt, markeer dan alle spullen die bij één set horen met bijvoorbeeld een gekleurde sticker, zodat het duidelijk is van wie de rondslingerende batterij is.

Goed geluid is essentieel wanneer men een film kijkt. Mensen zijn in de regel eerder afgeleid door slecht geluid dan door slechte

beeldkwaliteit. Ook voor dove en slechthorende leerlingen is dit van belang. Vaak zitten ze in gemengde groepen van horend/niet horend, en vaak ook zullen ze filmpjes maken voor een publiek dat (deels) wel horend is. En, hoe helderder het geluid, hoe groter de kans dat slechthorende leerlingen begrijpen wat er gezegd wordt. Voor een goed geluid zijn microfoon en koptelefoon essentieel. Veel goedkope camera's hebben geen microfoon- of koptelefooningang.

Digitale videocamera's werken met MiniDV tapes (bandjes) en steeds meer met SD-geheugenkaartjes. Bij tapes moeten de leerlingen er goed opletten dat zij niet tussendoor terugspoelen en over gemaakte opnames heen filmen. SD-kaartjes behandelen elke opname ("take") als een individuele file. Dat is overzichtelijk. iPads zijn ook goed geschikt om mee te filmen. Het beeldscherm is groot en ze kunnen op een statief. Bijkomend voordeel is dat er ook gemonteerd kan worden op een iPad met bijvoorbeeld het programma iMovie.

Beelden worden elke les meteen teruggekeken in de groep. Hiervoor is het belangrijk om te werken in een ruimte waarin een laptop of computer met speakers en beamer staat. Alternatief is de filmpjes rechtstreeks van de camera op een televisie af te spelen. Afhankelijk van wat er beschikbaar is op school kan dit als volgt:

- Sluit de videocamera rechtstreeks aan op beamer/tv/digibord;
- Sluit de videocamera aan op laptop/computer en sluit deze aan op beamer/digibord;
- Versterk het geluid met speakers, de speakers in een laptop zijn onvoldoende sterk.

Controleer van tevoren of alles werkt – ook al bieden veel leerlingen hun technische kennis en hulp aan bij het oplossen van problemen.

Indien de leerlingen tijdens het bekijken van korte filmpjes in de klas moeite hebben met het verstaan van wat er gezegd wordt, kan de

docent het beeld stopzetten en uitleggen wat er wordt gezegd. Wanneer de filmpje voor een wat breder publiek geschikt gemaakt worden, is het aan te raden deze te ondertitelen.

Monteren

Nadat materiaal is geschoten, moet er gemonteerd worden. Monteren (of “editen”) is het knippen en plakken van video- en audiobestanden, plus het toevoegen van titels, ondertiteling en effecten.

Op Windowscomputers zit het gratis Windows Movie Maker, een prima en gebruiksvriendelijk programma voor montage. Veel leerlingen kunnen hier al mee werken en dat is wel zo gemakkelijk. Er zijn ook programma’s die ingewikkelder zijn en meer mogelijkheden hebben, zoals Adobe Premiere Elements of Adobe Premiere Pro. Bij Apple-computers zal er gewerkt worden met iMovie. Voor dove en slechthorende leerlingen en publiek is het van belang filmpjes te ondertitelen.

In het activiteitendeel van deze toolkit zijn oefeningen opgenomen om te monteren met leerlingen. In de werkwijze van PV maken de deelnemers een duidelijk storyboard dat zij verfilmen. Er zal dus weinig materiaal zijn dat weg moet, dat maakt het monteren een stuk efficiënter.

Bestandenbeheer

Videobestanden nemen veel ruimte in. Zorg ervoor dat de laptop of computer voldoende geheugen heeft om deze bestanden op te kunnen slaan. Zorg ervoor dat er één mapje is voor alle bestanden van het project, zodat er niks kwijt kan raken.

Als de leerlingen bijvoorbeeld een muziekje van een USB-stick afhalen en rechtstreeks in het montageprogramma laden, dan is de computer het muziekje kwijt als de USB-stick weer uit de computer is. Laat de leerlingen dus eerst het muziekje in de map op de computer kopiëren en het van daaruit in het montage-programma laden.

Om bestanden gemakkelijk te verplaatsen tussen verschillende computers, is het

verstandig een of meerdere externe harde schijven of USB sticks te gebruiken.

Workshop materiaal

Bij het faciliteren van een PV-project is het goed om creatieve materialen te hebben. Dit zorgt ervoor dat leerlingen uit de dagelijkse lespraktijk stappen, en zich op andere manieren kunnen uiten. Bij de activiteiten staat genoemd wat nodig is per activiteit. Hier volgt een lijstje van wat veel gebruikt wordt:

- Flip-overs;
- Dikke stiften of markers die niet door het papier heen drukken;
- Schilderstape om de flip-overs mee aan de muur te hangen;
- Scharen om vormen uit papier te knippen;
- Gekleurd papier van A4-formaat;
- Grote post-its.

Hang alle dingen die getekend worden meteen op aan de muren/ramen/deuren, zodat de groep omringd wordt door wat ze gemaakt hebben en ziet hoeveel er geleerd en gedaan is. Ook zullen er tekeningen bijzitten waar later nog aan gerefereerd wordt, zoals:

- Een flip-over vol met post-its waarop de leerlingen bij de start hebben geschreven wat ze willen leren. Aan het einde van het project kan gezamenlijk worden bekeken welke leerdoelen gehaald zijn en wat er nog moet gebeuren om de andere leerdoelen ook nog in te vullen.
- Een flip-over met daarop de verschillende soorten shots. Na het kijken van videomateriaal kan beoordeeld worden of alle soorten shots zijn gebruikt.

Communicatie tijdens het proces

Communiceer veel en goed tijdens het opzetten, uitvoeren en afronden van het traject. Bedenk wie op welk moment en hoe betrokken moet worden (ouders, docenten, andere leerlingen). Veel mensen zijn wat huiverig voor de combinatie video en leerlingen. Leg uit dat PV leerlingen juist

sterker maakt in het werken met video en ook dat leerlingen leren de risico's in te schatten.

In het laatste deel van deze toolkit zijn twee voorbeeldbrieven opgenomen voor het verkrijgen van toestemming van ouders.

Bedenk ook dat de filmpjes ergens over gaan, vaak over sociaal-emotioneel beladen onderwerpen. Het is belangrijk dat er iets gebeurt met de informatie en gevoelens die losgewoeld worden. Dit kan tijdens de screening en de gesprekken die gefaciliteerd worden tussen makers en publiek. Er kan ook informatie uitkomen die op een andere manier opgevolgd moet worden, bijvoorbeeld als leerlingen negatieve bejegening door een specifieke docent aanklaarten, of leerlingen door de oefeningen echt emotioneel worden. Houd er rekening mee dat dit gesignaleerd en opgevolgd moet worden, ook na afloop van de bijeenkomsten of het project.

Neem de tijd om na afloop het project te evalueren. Hoe is het gegaan? Welke impact heeft het project? Wat heeft geholpen en wat heeft beperkt? Wat kan daaruit geleerd worden? Wat zijn de volgende stappen?

Screening

Video in deze methode is geen eindpunt, het is een middel om verschillende doelen mee te bereiken. Leerlingen werken samen, onderzoeken de wereld om zich heen, uiten zich creatief en proberen een publiek te bereiken met hun filmpje. Essentieel is dan ook dat de video gezamenlijk wordt bekeken door de makers en hun publiek tijdens een **screening**. De video is dan de aanzet tot een gesprek, tot elkaar beter leren kennen, elkaars inzichten waarderen en ook tot het oplossen van problemen. Het is bij uitstek het moment waarin de ToM van de leerlingen versterkt kan worden.

Maak samen met de leerlingen een **actieplan** voor het organiseren van de screening. Het is handig dat te doen met behulp van bijvoorbeeld een SMART-aanpak (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en

Tijdgebonden). Maak een actieplan voor de voorbereidingen en maak een draaiboek voor de screening zelf. Laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf doen.

Onderdelen in het actieplan voor de screening:

- Datum en tijdstip voor de screening (wat is een handig moment voor leerlingen en publiek?);
- Locatie (groot, klein, centraal gelegen, op school?, in de kantine van de sportclub, etc?);
- Hoe worden de mensen uitgenodigd? E-mail, flyer, poster, persoonlijk?;
- Wat moet er allemaal aanwezig zijn voor de screening? Denk aan een beamer, laptop, een of meerdere filmpjes die af en ondertiteld zijn (!), speakers, stoelen, microfoon als het een grote bijeenkomst is, gebarentolk, koffie, thee, wat lekkers te eten?;
- Wie heeft welke rol tijdens de bijeenkomst: lichten de leerlingen hun filmpje eerst toe? Is er een gespreksleider en zo ja, wie is dat?;
- Bereid samen met de leerlingen de inhoud van het gesprek voor. Zie hiervoor het hoofdstuk over faciliteren;
- Denk alvast na over wat er kan gebeuren na de screening: wat willen de leerlingen eruit halen en hoe willen ze daar verder mee? Bijvoorbeeld: nieuwe filmpjes maken?;
- Elk actieplan heeft een planning en een begroting.

Voor het inhoudelijk voorbereiden van het gesprek tussen makers en publiek wordt verwezen naar het activiteitendeel van de toolkit, deel 5.E . Hierin zijn voorbeeldvragen opgenomen.

Voorbeelden participatieve videoprocessen

Hier zijn drie voorbeeld opgenomen van kortdurende PV-processen. Deze voorbeelden bouwen onder meer voort op praktijkervaringen van scholen voor voortgezet speciaal onderwijs in de pilotfase van de ontwikkeling van deze toolkit en kunnen naar eigen smaak en mogelijkheden aangepast worden (zie Hoofdstuk 4 voor losse activiteiten). Elementen die bij het ontwikkelen van een proces van belang zijn, zijn:

- Tijd: hoeveel tijd is er beschikbaar?;
- Diepte: gaat het om oppervlakkige kennis en vaardigheden of om verdieping?;
- Eenmalig of doorlopend: is het een eenmalige activiteit/project of doorlopend?

In elk videoproject moet worden geoefend, nagedacht over de inhoud en moet een plan gemaakt worden voor het verhaal (storyboard). Er wordt gefilmd, bekeken en gemonteerd. Tijdens een screening wordt de video bekeken door het publiek en besproken met het publiek en de makers.

De drie opgenomen voorbeelden zien er als volgt uit:

- Een groepje leerlingen doet twee uur per week mee aan een videoproject dat negen weken duurt;
- Leerlingen volgen een videoworkshop van een dag tijdens een projectweek op school;
- Alle leerlingen uit een jaargang doen mee aan een videoworkshop van vier volle dagen.

Tips van docenten die met participatieve video hebben gewerkt:

“Zorg ervoor dat je de technische kant van het filmen goed beheerst.

Hoe werkt de camera, het belang van stabiel beeld (niet lopen tijdens het filmen, liefst met een statief filmen), hoe sluit je de camera aan op beamer, laptop, TV of Digibord en de speakers (beeld en geluid).

Maar denk ook aan monteren en het outputten van het filmpje.”

Voorbeeld 1: videoproject als invulling van begeleidingsgroepje over doof- en slechthorendheid

Op deze school bestaat een begeleidingsgroepje voor leerlingen die doof of slechthorend zijn. Elke week komt een vast groepje van acht leerlingen bij elkaar en zij bespreken daar hoe het is om doof/slechthorendheid te zijn. Het valt de begeleiders op dat de leerlingen zich moeilijk in anderen kunnen verplaatsen en dat de leerlingen moeilijk uit hun woorden komen. Praten met elkaar levert onvoldoende op.

De begeleiders zien in PV een mogelijkheid om de leerlingen actiever en creatiever aan de slag te laten gaan. Ook hopen de begeleiders dat dit bijdraagt aan de ontwikkeling van een ToM, ofwel het kunnen inleven in andermans gevoelens en gedachtes.

De begeleiders beschouwen het project als geslaagd als de leerlingen actief deelnemen aan de activiteiten en als de leerlingen aan het eind van het traject een betekenisvolle video hebben gemaakt en bekeken en besproken hebben met hun publiek.

De strategie is dat alle leerlingen in het groepje deelnemen aan een videoproject. De activiteiten vinden plaats op de momenten dat het groepje normaal bij elkaar komt. Wel wordt in overleg met collega's voor de eerste 5 bijeenkomsten twee uur extra per keer vrijgemaakt, omdat er in drie lessen meer resultaat te behalen is. Gedurende negen weken werkt het groepje drie uur per week aan het videoproject.

De twee begeleiders van het groepje faciliteren het videoproject. Ze hoeven er niet allebei elke keer bij te zijn, maar kunnen wel met elkaar sparren en elkaar ondersteunen. Omdat er op school vaker met video wordt gewerkt, is de apparatuur aanwezig. Dit project wordt uitgevoerd met twee digitale video camera's, twee SD-kaartjes, twee extra batterijen, twee statieven, een beamer, een laptop en twee computers met montagesoftware.

De begeleiders bespreken hun plannen met de directie en collega's. Ze geven de leerlingen een toestemmingsbrief mee voor hun ouders en na twee weken zijn deze brieven ondertekend ingeleverd. [zie voorbeeld]. Zie hieronder een mogelijke indeling van de negen bijeenkomsten.

Planning bij voorbeeld 1

Planning	Activiteit	Geschatte tijdsduur
Week 1	Kennismaking Uitleg project Activiteit Mediawijsheid en video Activiteit Mooie dingen + terugkijken Terugblik bijeenkomst	10 minuten 15 minuten 30 minuten 60 minuten 15 minuten
Week 2	Uitleg bijeenkomst Activiteit Kiezen tussen beelden Brainstorm thema filmpjes m.b.v. activiteit Grote Tekening Terugblik bijeenkomst	15 minuten 45 minuten 60 minuten 15 minuten
Week 3	Uitleg bijeenkomst Gezamenlijk bepalen wat de thema's zijn voor de filmpjes en wie in welk groepje zit, voortbouwend op voorgaande bijeenkomsten Activiteit Verzamelen!+ terugkijken Activiteit Wie is mijn publiek? Terugblik bijeenkomst	15 minuten 15 minuten 45 minuten 45 minuten 15 minuten
Week 4	Uitleg bijeenkomst Activiteit maken en verfilmen Storyboard + terugkijken Terugblik bijeenkomst	15 minuten 90 minuten 15 minuten
Week 5	Uitleg bijeenkomst Aanvullende video-opnames + terugkijken Terugblik bijeenkomst	15 minuten 90 minuten 15 minuten
Week 6	Uitleg bijeenkomst Activiteit wat is monteren? Activiteit monteren met papier Actieplan maken screening Terugblik bijeenkomst	15 minuten 45 minuten 45 minuten 30 minuten 15 minuten
Week 7	Uitleg bijeenkomst Monteren Actieplan screening uitvoeren Terugblik bijeenkomst	15 minuten 60 minuten 60 minuten 15 minuten
Week 8	Screening + discussie	60 minuten
Week 9	Evalueren + lessen trekken	60 minuten

Voorbeeld 2: videoworkshop tijdens creatieve week op school

Op deze school vindt elk jaar een creatieve week plaats met een centraal thema (bijvoorbeeld “Ik en de wereld”, “Toekomstdromen”, “Samen”, etc.). Alle leerlingen doen een week lang verschillende creatieve activiteiten, bijvoorbeeld muziek, dansen, graffiti, fotografie en film rondom het centrale thema. Elke dag kunnen tien leerlingen aan een videoworkshop meedoen. De week eindigt met een expositie en voorstelling in de aula. Daar zullen ook de filmpjes worden vertoond en wordt door de begeleiders een gesprek gefaciliteerd met de makers en hun publiek.

De docenten willen vaker leerlingen een video- opdracht geven als onderdeel van de reguliere lessen. Ze zien in PV een mogelijkheid om de leerlingen mediawijsheid en technische vaardigheden bij te brengen. Ook willen ze bijdragen aan de ontwikkeling van een ToM, ofwel het kunnen inleven in andermans gevoelens en gedachtes, wat aansluit bij het thema van de creatieve week.

De strategie is dat tien leerlingen per dag deelnemen aan de videoworkshop, onder begeleiding van één docent en een klassenassistent. Omdat de begeleiders zelf de filmpjes zullen monteren (op basis van de aanwijzingen van de leerlingen), houden ze donderdag vrij om te monteren, zodat op vrijdag de filmpjes getoond kunnen worden.

Er zijn twee begeleiders beschikbaar voor de videoworkshop op maandag, dinsdag, woensdag. Op donderdag monteren de begeleiders de filmpjes. Op vrijdag vindt de screening plaats. Dit project wordt uitgevoerd met drie iPads voorzien van iMovie, drie statieven voor de iPads, een beamer. iMovie wordt ook gebruikt om mee te monteren, rechtstreeks op de iPads.

De begeleiders bespreken hun plannen met de directie en collega's. Ze geven de leerlingen een toestemmingsbrief mee voor hun ouders en na twee weken zijn deze brieven ondertekend ingeleverd. [zie voorbeeld]. Vervolgens voeren ze de geplande werkzaamheden uit. Zie hieronder een mogelijke indeling van de workshop van een dag (zonder monteren).

Planning bij voorbeeld 2

Planning	Activiteit
8.15 - 9.00	Kennismaking Uitleg project Activiteit Mediawijsheid en video
9.00 - 10.00	Activiteit film het voorwerp + terugkijken
10.00 - 11.00	Brainstorm en keuze onderwerpen en publiek m.b.v. activiteit werken met kaartjes
11.00 - 12.00	Activiteit Hoe reageert mijn publiek?
12.00 - 14.30	Activiteit maken en verfilmen Story board + terugkijken Leerlingen geven aanwijzingen aan docenten voor montage
14.30 - 15.00	Bedenken vragen voor screening + afspraken voor vrijdag maken

Voorbeeld 3: videoworkshop van vier dagen voor alle leerlingen uit één leerjaar

Deze school ziet dat leerlingen filmpjes maken van en over elkaar, maar dat de leerlingen zich te weinig bewust zijn van de consequenties en mogelijke risico's. Zo is er een filmpje door een leerling op internet gezet, waarin te zien is dat een andere leerling gepest wordt. Dit heeft veel stof doen opwaaien. De docenten merken dat de leerlingen communiceren vanuit zichzelf en weinig rekening met elkaar houden.

Echter, de school ziet ook het plezier dat leerlingen hebben in filmen en filmpjes kijken en wil leerlingen juist leren hoe ze video in kunnen zetten om beter te communiceren met hun ouders, de buurt en met schoolgenoten.

Daarom doen alle leerlingen van klas twee elk jaar mee aan een videowerkweek van vier dagen in de week na de herfstvakantie. Er is gemiddeld een begeleider per zes leerlingen beschikbaar. Niet iedere leerling hoeft hetzelfde te doen, er zijn veel verschillende rollen, er is ruimte voor iedereen. De videoworkshop eindigt met een screening voor het publiek waarvoor de leerlingen de filmpjes hebben gemaakt, dat kan in de school zijn, maar ook bijvoorbeeld op de voetbalclub of in het buurthuis waar ze wonen. De filmpjes worden vertoond en er wordt een gesprek gefaciliteerd met de makers en hun publiek. Mediawijsheid staat

centraal en er is veel aandacht voor het zich verplaatsen in de ander.

De strategie is dat alle leerlingen van klas twee gedurende vier dagen meedoen aan een video workshop. Niet iedereen doet op hetzelfde moment hetzelfde, vooral tijdens de tweede en derde dag kunnen leerlingen kiezen wat zij willen bijdragen aan de video (zoals filmen, acteur zijn, locaties spotten, geïnterviewd worden, monteren, props maken, etc).

Per zes leerlingen is een begeleider beschikbaar, afhankelijk van de groepsgrootte. Dit project wordt uitgevoerd met de mobiele telefoons van de leerlingen zelf. Niet iedereen heeft er een nodig, per drie leerlingen een mobieltje met videocamera, voldoende geheugen en voor de hele groep een beamer, een laptop en drie computers met montage- software. Zorg ervoor dat de video gemakkelijk van de mobieltjes naar de laptop/computer kunnen gaan d.m.v. snoertjes of mailen over een gratis (school) Wi-Fi netwerk. Test dit van tevoren.

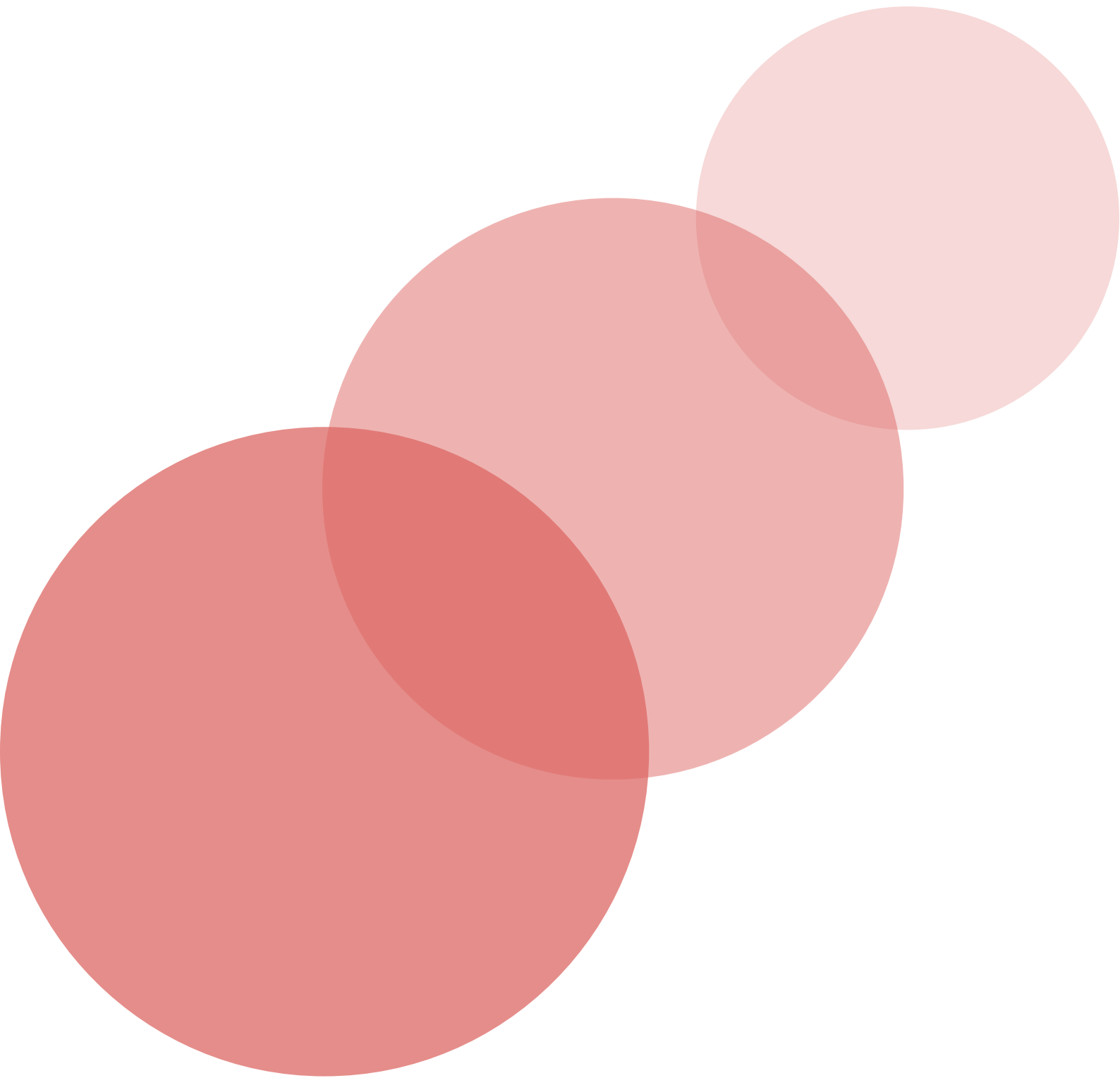
De begeleiders bespreken hun plannen met de directie en collega's. Ze geven de leerlingen een toestemmingsbrief mee voor hun ouders en na twee weken zijn deze brieven ondertekend ingeleverd [zie voorbeeld]. Zie hieronder een mogelijke indeling van de workshop van vier dagen. De groep wordt regelmatig gesplitst, dan gaan verschillende begeleiders aan de slag met verschillende groepjes. Dit staat niet in de indeling.

Planning bij voorbeeld 3

Planning	Activiteit	Geschatte tijdsduur
Dag 1 Ochtend	Kennismaking Uitleg project + programma van de dag Activiteit Kies een plaatje + terugkijken Activiteit Mediawijsheid en video	10 minuten 15 minuten 60 minuten 30 minuten
Dag 1 Middag	Activiteit Kletsen en gebaren + terugkijken Brainstorm en keuze onderwerpen en publiek m.b.v. activiteit Werken met kaartjes Activiteit Grote Tekening Terugblik op de dag en afspraken maken voor volgende dag	45 minuten 45 minuten 45 minuten 15 minuten
Dag 2 Ochtend	Uitleg programma van de dag Activiteit Mooie dingen + terugkijken Gezamenlijk bepalen wat de thema's zijn voor de filmpjes en wie in welk groepje zit, voortbouwend op dag 1 Activiteit Wie is mijn publiek? Activiteit Story Cubes	15 minuten 45 minuten 15 minuten 60 minuten 20 minuten
Dag 2 Middag	Activiteit De taart van mijn video Activiteit Interviewen Terugblik op de dag en afspraken maken voor volgende dag	45 minuten 60 minuten 15 minuten
Dag 3 Ochtend	Uitleg programma van de dag Activiteit Maken en verfilmen Story board + terugkijken	15 minuten 120 minuten
Dag 3 Middag	Vervolg Activiteit Maken en verfilmen Storyboard + terugkijken Activiteit Wat is monteren? Terugblik op de dag en afspraken maken voor volgende dag	90 minuten 30 minuten 15 minuten
Dag 4 Ochtend	Uitleg programma van de dag Activiteit Beeldmateriaal invullen op <i>Log sheet</i> Activiteit Hoe werkt een montageprogramma + oefenen	15 minuten 60 minuten 60 minuten
Dag 4 Middag	Activiteit Monteren met papier Monteren Actieplan maken en vragen voor screening Terugblik op de dag en afspraken maken voor afronding	60 minuten 60 minuten 60 minuten 15 minuten

Hoofdstuk 3

Het begeleiden van een participatief videoproces

Participatie wordt vaak omschreven als meedoen, meedenken en meebeslissen. En dat is precies wat er ook bij PV gebeurt.

Leerlingen doen mee

PV sluit goed aan bij de wijze waarop leerlingen graag bezig zijn: ze leren door te doen, ze doen actieve spelletjes, ze krijgen vertrouwen bijvoorbeeld doordat ze meteen met de camera mogen werken, ze werken in kleine groepjes. Er zijn bij het maken van filmpjes vaak verschillende rollen te verdelen, voor en achter de camera, dat maakt dat er voor iedereen plek is. Ook de technische aspecten van video maken komen spelenderwijs aan bod: microfoons, statief, belichting, camerastanden.

Leerlingen denken mee

Participatie heeft ook te maken met meedenken. Bij PV voelen de leerlingen zich

serieus genomen, hun ideeën en meningen staan centraal en ook hun oplossingen krijgen aandacht. Ze staan echter niet los van hun omgeving, dus ze leren ook de omgeving te betrekken bij wat ze maken. Ze verplaatsen zich in hun publiek: wie is mijn publiek en wat heeft mijn publiek nodig om mij te begrijpen? Welke oplossingen kunnen we samen bedenken? Leerlingen leren samenwerken, compromissen sluiten en naar elkaar en naar anderen luisteren.

Leerlingen beslissen mee

Ook meebeslissen is belangrijk, leerlingen willen niet alleen gehoord worden, ze willen ook dat er iets met hun mening wordt gedaan. In het samenwerken tussen de leerlingen onderling krijgt dit vorm, ze maken bijvoorbeeld zelf het storyboard voor wat ze gaan filmen. Maar ook in het opvolgen van de kwesties die zij met hun filmpjes op de agenda zetten is het belangrijk dat ze

zichzelf leren zien als een 'belanghebbende' en dus ook een rol spelen in een mogelijke oplossing. Ze beslissen mee.

Participatie is een proces, het gebeurt met vallen en opstaan. Goede begeleiding is hierbij belangrijk. Begeleiding die anders is dan top-down onderwijs geven en traditionele klassikale kennisoverdracht. Deze methode legt de nadruk op *faciliteren*.

Faciliteren

Faciliteren is het begeleiden, helpen en ondersteunen van groepen mensen die samenwerken om iets te bereiken. De capaciteiten van de deelnemers zelf worden versterkt om hun situatie te onderzoeken en analyseren, om hun stem te vinden en hun verhaal te vertellen, acties te ontwikkelen en om in gesprek te gaan met degenen die hierin iets kunnen betekenen. Het is dus belangrijk dat de deelnemers begrijpen waarom ze bepaalde activiteiten doen, dat ze snappen welke stappen er in een proces zitten en hoe ze deze stappen zelf kunnen zetten. Als begeleider kan je jezelf vergelijken met een gids, je gidst de leerlingen door een proces.

Van de begeleider vergt faciliteren andere kennis, houding en vaardigheden dan bijvoorbeeld de traditionele klassikale instructies. Robert Chambers, één van de grondleggers van het faciliteren van participatieve processen, heeft onderstaande tips voor begeleiders:

Vooral wel doen als begeleider:

- Bereid je goed voor, maar wees ook flexibel;
- Innoveer en ontdek, probeer nieuwe dingen uit, heb lef en neem risico;
- Koester fouten, leer van fouten;
- Ontspan;
- Introduceer jezelf, creëer een verstandhouding;
- Wees respectvol, wees aardig;
- Heb er vertrouwen in dat de deelnemers het kunnen;
- Geef het stokje (de stift, de camera, de computer) uit handen;
- Wees gevoelig en eerlijk;
- Vraag het de deelnemers ('wat zou jij doen?' 'hoe zouden jullie dat aanpakken?');
- Kijk, luister, leer;
- Leer af, gooi je vooroordelen overboord;
- Wees zelfbewust en zelfkritisch;
- Improviseer;
- Heb plezier, maak grapjes, geniet ervan.

Daarbij:

- Heb geen haast;
- Lees deelnemers niet de les;
- Geef geen kritiek;
- Onderbreek niet;
- Wees niet dominant;
- Neem jezelf niet te serieus.

Deze toolkit biedt een scala aan concrete activiteiten, die de deelnemers na een of twee keer zelfstandig kunnen doen. De opdrachten zijn afgebakend en concreet, maar hoe ze worden ingevuld is aan de leerlingen zelf. Het is dus goed om als begeleider oog te hebben voor hoe individuele leerlingen en de groep als geheel zich ontwikkelt. Maak een plan, bereid je goed voor, maar wijk af van het plan als het nuttiger is om een activiteit te doen die beter aansluit bij wat de leerlingen op dat moment nodig hebben. Houd daarbij wel de hoofddoelstelling in de gaten. In het vorige hoofdstuk is aandacht gegeven aan het concreet inrichten van een PV-proces, inclusief drie concrete voorbeelden.

Faciliteren van een sociaal-emotioneel beladen proces

Besteed aandacht aan de sociaal-emotionele component van het proces. De filmpjes gaan ergens over, gevoel wordt juist opgezocht. Dit kan heftig zijn voor de deelnemers en voor de begeleider. Daarom is het van belang om een veilige omgeving voor zowel de deelnemers als de begeleider te maken.

In de voorbereiding: bedenk dat emoties kunnen opspelen. Hoe ga je daar zelf mee om? Wanneer is het nog veilig en helpt het deelnemers frustratie, angsten, onzekerheden uit te spreken en te delen? Welke back-up is er voor een deelnemer die het (even) niet meer trekt? Een tip is om te beginnen met minder beladen onderwerpen (film mooie, leuke, aantrekkelijke dingen op school) en toe te werken naar onderwerpen die zwaarder zijn (film dingen die je minder fijn vindt op school). Bedenk ook dat groepsindeling uitmaakt. Informeer collega's over het project, zo kunnen zij ook een rol spelen.

Tijdens de activiteiten: houd goed in de gaten hoe het gaat met de deelnemers, kunnen ze het aan, voelen ze zich veilig? Leg duidelijk uit dat wat ze filmen, getoond en besproken wordt in de klas. Ze kunnen er dus ook voor kiezen dingen te filmen waarin minder emotionele lading zit. Ook hebben de deelnemers het recht om niet te tonen wat ze gefilmd hebben. Met een goede begeleiding zal het niet vaak voorkomen dat ze hun filmpje niet willen laten zien, omdat ze de video maken met hun publiek in gedachten. Zorg ervoor dat tijdens het bekijken en bespreken van de filmpjes de sfeer opbouwend is en positief: fouten zijn juist goed want van fouten leer je.

Na de activiteiten: houd ook na de activiteiten de vinger aan de pols, wellicht zijn er deelnemers die zich pas na een paar dagen emotioneel uiten. Vraag (individueel of in de groep) hoe ze de activiteiten hebben gevonden, wat goed ging, wat de volgende keer anders/beter zou kunnen. Of: wat beviel je? Wat vond je lastig? Hoe wil je ermee verder? Vraag ze ook oprecht naar de begeleiding: wat ging goed, wat kan volgende keer anders/beter? Leerlingen weten vaak te verrassen met hun inzichten en observaties.

Faciliteren van bespreking videomateriaal in de klas

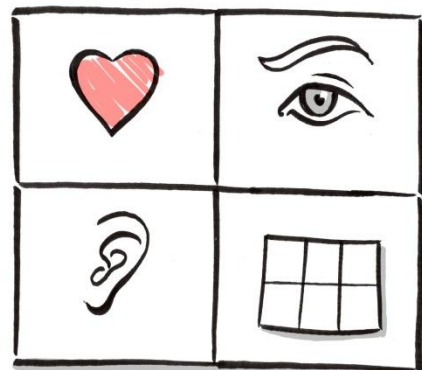
Het bevorderen van Theory of Mind is een van de doelstellingen van deze methode. In elke stap van het proces besteedt de begeleider aandacht aan hoe de beelden overkomen, zodat leerlingen zich beter leren verplaatsen in de gedachten en gevoelens van anderen.

Meteen nadat leerlingen een videoactiviteit of -spelletje hebben gedaan, wordt het video materiaal teruggekeken in de klas met een laptop en beamer of een digibord. Dit is een van de sterke punten van de methode. Leerlingen geven elkaar opbouwende feedback, en zo wordt ook zichtbaar hoeveel de leerlingen al weten. Het is aan de begeleider om dit proces te faciliteren, in goede banen te leiden.

De begeleider tekent onderstaande tekening op het bord, of op een flip-over. Vóór het bekijken van het videomateriaal kan de begeleider het volgende vertellen. 'Video bestaat uit vier dingen:

1. Wat doet het met mijn hart/gevoel?
2. Wat ziet mijn oog?
3. Begrijp ik het verhaal?
4. Wat hoort mijn oor?

We gaan nu kijken naar jullie videomateriaal en let dan op deze vier dingen. Onthoud iets dat je goed vond en iets waarvan jij denkt dat het beter zou kunnen'. Vervolgens worden de filmpjes bekeken en besproken.

Dove en slechthorende leerlingen vinden het vaak lastig om zich al pratend en discussiërend uit te drukken. Het loont de moeite om een groep na het bekijken van het video materiaal (en hierbij op de vier bovenstaande elementen lettend) op te splitsen in kleine groepjes en creatieve discussie/werkvormen in te zetten.

Bijvoorbeeld:

- De kaartjesmethode;
- Deelnemers laten tekenen;
- Deelnemers laten plaatsnemen bij tekeningen aan de muur;
- *Buzzing in pairs*: vraag de deelnemers in tweetallen een antwoord op een vraag te formuleren en dit vervolgens met de groep te delen;
- Stel dat er vier hoofdvragen zijn, dan kunnen deze op vier grote flip-overs geschreven worden en opgehangen aan de muren. Alle deelnemers schrijven dan zelf op de flip-overs wat ze vinden. Iedereen loopt door elkaar. Als alle ideeën zijn opgeschreven, worden ze voorgelezen en volgt indien nodig/gewenst uitleg en dialoog.

Maak de resultaten zichtbaar. Schrijf of teken bijvoorbeeld tips die leerlingen voor elkaar hebben op een flip-over en hang die aan de muur. Zo vult de ruimte zich met visuele input. Dat staat gezellig, creatief en dan kunnen de leerlingen zelf nog even (op hun eigen moment) terugkijken naar wat ze al geleerd hebben. Dit werkt goed voor leerlingen met een auditieve beperking.

Grijp feedback uit de groep aan om technische aspecten uit te leggen (bijvoorbeeld over verschillende types shots, camerastandpunten of over belichting), maar houd dat beknopt en wees zelf weinig aan het woord. Laat vooral de leerlingen aan het woord.

Vier vooral de resultaten, er zit veel kennis in de leerlingen zelf, zij zijn uitstekend in staat om elkaar te complimenteren over wat ze mooi, interessant en pakkend vinden aan het materiaal. Ze kunnen elkaar ook adviseren over alternatieven.

Tips bij gespreksvoering over video:

- Stel korte, duidelijke vragen;
- Stel open vragen die uitnodigen tot vertellen. Deze vragen beginnen vaak met: wat, wanneer, waar, wie, hoe?;
- Maak onderscheid tussen feitelijke informatie (wat zien/horen we hier?), gevoelsinformatie (wat betekent dit voor jou/jullie?) en informatie waar een oordeel in besloten ligt (wat vind je ervan?).
- Zorg er eerst voor dat er consensus is over wat de intenties van de makers zijn: wat wilden ze zeggen en wat wilden ze laten zien? Daarna komen pas de diepere gevoelens en oordelen aan de orde. Zo voorkom je dat de deelnemers gaan discussiëren op basis van verkeerde veronderstellingen of uitgangspunten;
- Vraag door, bijvoorbeeld: ‘Kun je me daar meer over vertellen?’ ‘Waarom vind je dat?’; ‘Kan je daar een voorbeeld van geven?’; ‘Leg eens uit’; ‘Denk je dat anderen dat ook zo vinden?’;
- Grijp terug op het filmpje: ‘Kun je een fragment noemen waarin...?’;
- Als deelnemers het lastig vinden om over emoties te praten, kan de begeleider ook gebruik maken van emotiekaartjes waar emoties op geschreven staan, of de groep kan zelf een lijst maken met gevoelswoorden;¹
- Stellingen kunnen goed de discussie op gang brengen, maar polariseren wel: ‘Ben je het eens met de volgende stelling? Waarom wel of waarom niet?’.

In het laatste deel van hoofdstuk 4 is meer informatie opgenomen over het faciliteren van gesprekken n.a.v. het gezamenlijk bekijken van afgemonteerde filmpjes met een extern publiek, zoals met leerlingen uit andere klassen, ouders, buurtbewoners, de gemeente etc.

---

¹ Gebruik gemaakt kan worden van bijvoorbeeld ‘Gesprekskaarten gevoelswoorden’ van Pica uitgeverij.
<http://www.uitgeverijpica.nl/index.php/ontwikkelingsstoornissen/493-gesprekskaarten-gevoelswoorden>

Hoofdstuk 4

Activiteitenhandboek

In dit hoofdstuk zijn de basisactiviteiten opgenomen waarmee leerlingen een PV-proces kunnen doorlopen.

Het zijn praktische, leuke activiteiten die stimuleren dat leerlingen samenwerken, zich verplaatsen in hun publiek en waarmee de leerlingen interessante filmpjes leren maken.

De activiteiten zijn onderverdeeld in vijf categorieën:

- A. Welk verhaal vertellen de leerlingen?
- B. Hoe vertellen de leerlingen hun verhaal?
- C. Aan de slag met filmen
- D. Tijd om te monteren
- E. Filmpjes te laten zien aan het publiek

In Hoofdstuk 3 over de organisatie en inrichting van een participatief videoproces zijn drie voorbeelden opgenomen waarin de verschillende activiteiten zijn gecombineerd.

A Welke verhaal vertellen de leerlingen?

In dit onderdeel zijn activiteiten opgenomen die de leerlingen kunnen ondersteunen bij het brainstormen, exploreren, onderzoeken. Deze activiteiten worden vooral ingezet in het eerste deel van een PV-proces, waarin de leerlingen onderzoeken over welk thema zij hun video willen maken en onderzoeken uit welke onderdelen een thema bestaat. Het zijn activiteiten die door iedereen gedaan kunnen worden en die internationaal veel worden gebruikt, bijvoorbeeld door groepen voor wie lezen en schrijven lastig is en/of die gewend zijn met beelden te communiceren. Deze activiteiten helpen ook om bestaande machtsstructuren in groepen te doorbreken. Vier activiteiten zijn opgenomen:

- Brainstorm mediawijdsheid en video;
- Kiezen tussen beelden: leerlingen mogen bij een plaatje aan de muur gaan staan en bespreken dan waarom ze daar zijn gaan staan. Brengt beweging en breekt zit-patronen;
- Werken met kaartjes: veelgebruikte methode waarin leerlingen een of meer kaartjes krijgen en daarop het antwoord op een vraag schrijven. Kaartjes worden ingenomen, opgehangen en besproken.

- Grote Tekening: leerlingen tekenen simultaan op groot papier over een thema, dit wordt vervolgens gedeeld en besproken;
- Boom van problemen en boom van oplossingen: leerlingen diepen een thema uit alsof het om een boom met wortels, een stam en takken gaat.

B Hoe vertellen de leerlingen hun verhaal?

In dit onderdeel is een aantal activiteiten opgenomen die de leerlingen kunnen ondersteunen bij het vertellen van verhalen aan hun publiek (wie is het publiek, hoe vertel je een verhaal en hoe verfilm je verhaal). Het vertellen van een verhaal is best spannend, ook met een video. Zeker als het een echt, eigen en sociaal-emotioneel belangrijk verhaal is en voor een publiek waar je ook iets van wil. Eerst denken de leerlingen na over een thema van hun video (zie voorgaande activiteiten) en wanneer het thema wat uit is gekristalliseerd, kunnen ze met behulp van onderstaande activiteiten een beter beeld ontwikkelen van hun publiek, hun verhaal opbouwen door een storyboard te tekenen en gaan filmen.

Onderstaande activiteiten zijn opgenomen:

- Story cubes: dit is een leuk spelletje met dobbelstenen, stimuleert verhalen vertellen;
- Activiteit: Wie is mijn publiek? Tijdens deze activiteit brainstormen de groepjes leerlingen over wie hun publiek is aan de hand van een aantal vragen;
- Activiteit: Hoe reageert is mijn publiek? Tijdens deze activiteit brainstormen de groepjes leerlingen op een groot vel over wat het publiek denkt/voelt, ziet (oog), zegt/doet (mond/voeten) en over waar het publiek naar luistert (oor); Bij beide activiteiten checkt het groepje bij het beoogde publiek hoe die zichzelf ziet.
- De reis van het publiek: tijdens deze activiteit tekenen de leerlingen op groot papier welke reis hun publiek aflegt en

welke 'bezienswaardigheden' hun publiek tegenkomt onderweg;

- De taart van mijn filmpje: bij deze activiteit denken de leerlingen na over uit welke elementen een thema is opgebouwd, hoe die in beeld gebracht kunnen worden (locaties, situaties, scènes);
- Het maken en verfilmen van een storyboard: bij deze activiteit vertalen de leerlingen hun verhaal naar een handzaam storyboard dat bestaat uit zes scènes, die ze vervolgens verfilmen. Deze activiteit is het hart van PV;
- Laat het verhaal maar rollen: bij deze activiteit is een eerste scène het startpunt, waarop meteen na het verfilmen en bekijken een tweede scène wordt bedacht, verfilmd en bekeken. Het verhaal bouwt zich stapsgewijs/rollenderwijs op.

C. Aan de slag met filmen

Filmpjes maken is niet moeilijk, maar het is wel verstandig om te oefenen en om goed ervaring op te doen: hoe werkt de camera, waarom is dat statief zo belangrijk? Hoe ziet een beeld eruit op het Digibord? In dit onderdeel van de toolkit is een aantal spelletjes/activiteiten opgenomen waardoor de leerlingen vertrouwd kunnen raken met de camera. Het zijn korte doe-spelletjes, waarin de leerlingen een afgebakende opdracht krijgen en na het filmen worden alle beelden meteen bekeken met de groep. Successen worden gevierd en lessen worden getrokken.

Opgenomen activiteiten:

- Mooie dingen: de leerlingen krijgen de opdracht mooie dingen te filmen, gaan aan de slag, komen terug en bekijken samen het materiaal en reflecteren hierop/trekken lessen. Dit is een goede eerste activiteit voor een videoproject;
- Film het voorwerp: leerlingen kiezen een voorwerp en maken hier een filmpje van 2 minuten over. Meteen terugkijken;
- Verzamelen!: elk groepje krijgt een lijstje met dingen/situaties om te filmen. Ze gaan meteen aan de slag en filmen.

Naderhand worden de beelden bekeken, komt er feedback en wordt ook besproken hoe het is om deze activiteit te doen;

- Gesprekken op film: Twee of meer leerlingen bespreken een onderwerp of gebeurtenis voor de camera, dat kan heel informeel. Een stelt de vragen, de ander geeft de antwoorden;
- Interviewen: leerlingen oefenen met elkaar te interviewen op camera (kan ook met gebarentaal);
- Kies een plaatje: De leerlingen kiezen een plaatje uit dat een gevoel bij hen oproept. Vervolgens vertellen zij in de camera waarom ze dit plaatje hebben gekozen en wat het men hen doet. Dit wordt vervolgens bekeken en besproken in de klas.

D. Tijd om te monteren

In dit onderdeel wordt informatie gegeven over hoe monteren georganiseerd kan worden voor, met of door de leerlingen. Tevens worden praktische activiteiten beschreven waarmee leerlingen zelf kunnen leren monteren (beeldmateriaal invullen op een *log sheet*, monteren met papier en hoe werkt een montageprogramma + oefenen).

Opgenomen activiteiten:

- Wat is monteren? Brainstorm om idee te krijgen wat monteren is
- Beeldmateriaal invullen op een *log sheet*! deze praktische activiteit geeft overzicht over het materiaal
- Monteren met papier: makkelijke manier om te monteren zonder te verdwalen in een montageprogramma.
- Hoe werkt een montageprogramma? Daadwerkelijk leren monteren in een programma.

E. Filmpjes te laten zien aan het publiek

In dit onderdeel is aandacht voor het samen bekijken van filmpjes door makers en

publiek. Voorbeeldvragen zijn opgenomen en tips voor facilitatie.

Tip:

Wissel vooral de activiteiten uit onderdeel A en B af met die van onderdeel C. Zo leren de leerlingen spelenderwijs over de technische aspecten van het filmen, en kunnen ze deze kennis meteen toepassen bij het ontwerpen van een verhaal. Het geeft ook fijne afwisseling tussen met het hoofd bezig zijn en lekker doen.

4.A Welk verhaal vertellen de leerlingen?

Mediawijsheid en video

Activiteit voor bedenken van het verhaal

Tijdsduur

30- 45 minuten

Doel

Doel van deze opdracht is om de leerlingen na te laten denken over het maken, monteren en verspreiden van video en daar als groep regels over op te stellen en mee te oefenen.

Beschrijving activiteit

Aan de hand van concrete vragen en opdrachten leren de leerlingen de elementen kennen die met mediawijsheid en video te maken hebben. Het is een eerste kennismaking, houd het speels en beknopt. De filmactiviteiten zullen veel meer dilemma's, vragen en ideeën oproepen. Grijp die aan om de kennis van de leerlingen over mediawijsheid te versterken.

Stappen

Leg uit dat er t.a.v. Mediawijsheid en video drie verschillende fases zijn: (1) het filmen, (2) het monteren en (3) het delen/uploaden van filmpjes. Je hebt verantwoordelijkheid ten opzichte van anderen en ten opzichte van jezelf. Er zijn fatsoensnormen, wettelijke normen en vaak ook community richtlijnen van een site als YouTube.

Filmen

1. Stel onderstaande vragen over het filmen zelf. Laat de leerlingen in tweetallen een antwoord bedenken en geef daarna pas het antwoord, zoals dat in de wet staat.

Vraag 1: Mag je mensen buiten filmen zonder toestemming te vragen?

Antwoord: Hoofregel is dat filmen en fotograferen op de openbare weg mag, omdat dat valt onder de vrijheid van informatiegaring (onderdeel van de vrije meningsuiting). Mensen moeten dan wel de

camera kunnen zien, je mag de camera niet verstoppen. Mensen hebben wel portretrecht. Dat wil zeggen dat als er een “redelijk belang tegen publicatie” is, je het filmpje (of de foto) niet zomaar mag publiceren.

Vraag 2: Mag je mensen binnen filmen zonder toestemming te vragen?

Filmen in je eigen huis of tuin, of op kantoor of school is verboden als je het niet aangekondigd hebt.

Vraag 3: Mag je mensen stiekem filmen?

Nee. Dat mag niet, tenzij er geen andere manier is om iemand te betrappen bij iets wat niet mag. Het is dus bijvoorbeeld verboden om zomaar de buurvrouw te filmen als zij in haar achtertuin ligt te zonnen. Ook als zij vanaf de straat zichtbaar is. Een verborgen camera mag wel om bijvoorbeeld de babysitter te kunnen controleren als er duidelijke aanwijzingen zijn van mishandeling en er geen andere manier is om aan te tonen of de babysitter hieraan schuldig is.

Laat de leerlingen vervolgens voor hun eigen videoproject bedenken hoe ze hiermee om zullen gaan. Bijvoorbeeld met de volgende concrete opdrachten:

2. Bedenk hoe je aan mensen uit kan leggen waarom je aan het filmen bent op de openbare weg/buiten?
3. Bedenk drie manieren hoe je mensen toestemming kan vragen om ze te filmen.
4. Bedenk 3 manieren hoe je op school leerlingen kan laten weten dat jullie aan het filmen zijn.
5. Vraag of er nog andere punten zijn t.a.v. de filmfase waar ze het over zouden willen hebben. Bespreek wat daaruit komt. Mochten het vragen zijn die de docent niet zelf kan beantwoorden, kom er dan later op terug.

Monteren

1. Stap vervolgens naar de tweede fase van video maken. **Monteren**. Leg de leerlingen uit wat monteren is, zie activiteit: wat is monteren voor input. Houd de eigen uitleg beknopt.
2. Bekijk vervolgens samen met de leerlingen een aantal filmpjes van het project “wat is waar” van De Frisse Blik.
<http://www.defrisseblik.nl/video/181>
of zoek zelf op YouTube naar filmpjes waarin duidelijk getruukt is met de montage (pratende honden, zingende Obama, etc).
3. Vraag de leerlingen te reageren op wat ze hebben gezien. Wat valt jullie op? Wat zie je, wat hoor je? Als wij filmpjes gaan monteren, aan welke regels zullen we ons dan houden? Denk ook na over wat je wilt bereiken met je project.

Delen

1. Stap 3 is het **delen** van video. Vraag de leerlingen zoveel mogelijk manieren te noemen hoe een video gedeeld kan worden. [uploaden op YouTube, via facebook, op het schoolplein laten zien, via de beamer

Zie voor meer informatie bijvoorbeeld de brochure **Mijn puber op YouTube** van Mijnkindonline
<http://mijnkindonline.nl/publicaties/brochures/mijn-puber-op-youtube>

in het klaslokaal, uitgezonden op televisie, etc]

2. Leg uit dat voor het online delen van filmpjes, het wettelijk verplicht is om alle rechten te hebben, dus:
3. Jij moet het materiaal [beeld en geluid] zelf gemaakt hebben met toestemming van de mensen in beeld.
4. Jij moet toestemming hebben om het door anderen gemaakte materiaal te gebruiken [beeld en geluid].
5. Bespreek hierin ook op welke wijze de veiligheid van jezelf en van degenen die je filmt gewaarborgd kan worden. Laat de leerlingen risico's bedenken [bijvoorbeeld je naam en adres noemen, bloot in beeld, kwetsende dingen zeggen over anderen] en laat ze vervolgens bedenken hoe ze met deze risico's om zullen gaan.

Nodig

- Gekleurde kaartjes, post-its of in 8 delen geknipt A4;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om de kaartjes op te plakken;
- Flip-over om de kaartjes op te plakken.

Kiezen tussen beelden

Activiteit voor bedenken van het verhaal

Tijdsduur

20-30 minuten

Doel

Deze opdracht stimuleert het nadenken over eigen voorkeuren. Ook leren de leerlingen elkaar beter kennen en ontdekken ze dat verschillende leerlingen verschillende meningen hebben. Omdat de leerlingen bewegen door de ruimte (staan, lopen) blijven ze actief betrokken.

Beschrijving activiteit

Verspreid in de ruimte hangen A4'tjes aan de muur. Op deze A4'tjes staan plaatjes waaruit de leerlingen kunnen kiezen. Bijvoorbeeld: een plaatje van een berg hangt tegenover een plaatje van het strand. De leerlingen gaan letterlijk bij het plaatje staan dat het best bij hen past en vertellen waarom ze daar zijn gaan staan.

De plaatjes kunnen over hobby's of bezigheden gaan, maar ook over voorkeuren of gedrag. Het meest logisch is het als de plaatjes gaan over onderwerpen die relevant zijn voor de filmpjes die gemaakt gaan worden. Begin met de makkelijke en neutrale onderwerpen en ga langzaam naar de moeilijkere. Onderwerpen die te maken hebben met de film kunnen zo ook onderzocht en besproken worden. De leerlingen bewegen door de ruimte, dit geeft ze een speels gevoel.

Stappen

1. Teken van te voren plaatjes op A4 formaat (1 plaatje per A4). Dit mag schetsmatig, zie bijvoorbeeld

onderstaande voorbeelden. Teken minimaal 4 tegenstellingen.

2. Hang de plaatjes door de ruimte.
3. Leg de leerlingen uit dat er geen verkeerde antwoorden zijn, dat ze iets mogen zeggen als ze willen maar dat dat niet hoeft.
4. Stel de eerste keuze voor (bijvoorbeeld berg of strand). Nodig de leerlingen uit om te gaan staan bij het plaatje dat hen het meest aanspreekt.
5. Vraag een aantal leerlingen uit te leggen waarom ze daar zijn gaan staan.
6. Herhaal dit tot alle plaatjes zijn gedaan.

Nodig

- Op A4-formaat van te voren getekende beelden;
- Schilderstape om de tekeningen op te hangen;
- Ruim lokaal.

Voorbeelden van plaatjes

Algemeen:

- Strand of bergen;
- Zwemmen of dansen;
- Voetbal of tennis;
- Binnen of buiten;
- Graag alleen of graag met een groep;

Over slechthorendheid:

- Ik vertel dat ik slechthorend ben of ik vertel niet dat ik slechthorend ben;
- Ik vraag het als ik iets niet versta of ik laat het zitten als ik het niet versta.

De activiteiten ‘werken met kaartjes’ en ‘grote tekening’ zijn aan te raden in elk participatieve video proces.

Een logische opbouw is om met de hele groep te starten met ‘werken met kaartjes’. Hiermee wordt duidelijk welke thema’s de leerlingen belangrijk vinden.

De leerlingen kunnen dan een aantal thema’s selecteren voor de filmpjes, zodat er 3 a 5 leerlingen per thema zijn.

Vervolgens kunnen die kleine groepjes een ‘grote tekening’ maken waarmee ze hun thema verder uitdiepen.

Om het inlevingsvermogen van de leerlingen in hun publiek te versterken, is het ook aan te raden ‘wie is mijn publiek’ te doen.

In bijna elk videoproces worden deze activiteiten gedaan en het is altijd weer een verrassing wat eruit komt!

Werken met kaartjes

Activiteit voor bedenken van het verhaal

Tijdsduur

20-30 minuten

Doel

Doel van deze opdracht is om de leerlingen na te laten denken, hun ideeën te delen en samen met een groep een beeld te krijgen van wat er allemaal met één thema te maken heeft. Informatie wordt ingewonnen, geordend en gedeeld. Potentiele thema's van de filmpjes kunnen zo worden onderzocht en uitgediept.

Beschrijving

'Werken met kaartjes' wordt gebruikt om informatie mee te organiseren, clusteren en rangschikken. Dit is een van de meest gebruikte technieken in workshops, vanwege het gemak waarmee veel verschillende ideeën kunnen worden vergeleken en georganiseerd.

Stappen

1. Deel aan alle leerlingen lege kaartjes of post-its en markers of viltstiften uit. Beperk het eerst tot twee à drie kaartjes per deelnemer.
2. Vraag de leerlingen om elk idee, kwestie of stukje informatie dat opkomt over een bepaald thema of een bepaalde vraag, op een los kaartje (of post-it) te schrijven. Groot en duidelijk.
3. Verzamel de kaartjes, lees ze een voor een voor en bespreek met de leerlingen wat er op de kaartjes staat.
4. Probeer vervolgens samen met de leerlingen de kaartjes te clusteren. Nodig

de groep uit om namen voor de clusters te bedenken.

5. Eventueel kan je de leerlingen vragen of ze nog aanvullingen hebben, zowel binnen de clusters als daarbuiten. Dingen die nog door niemand zijn genoemd maar die wel belangrijk zijn.
6. Nu er clusters zijn ontstaan, is het mogelijk om deze te rangschikken: welke clusters zijn het belangrijkste? Wat berekent dit voor het filmpje of de filmpjes die gemaakt gaan worden?

Nodig

- Gekleurde kaartjes, post-its of in 8 delen geknipt A4;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om de kaartjes op te plakken;
- Flip-over om de kaartjes op te plakken.

Tips

Zorg ervoor dat iedereen begrijpt wat iemand bedoelt met een woord of zin. Leg het zo nodig weer terug bij degene die het heeft opgeschreven ('kan je hier wat meer over vertellen, kan je dit uitleggen, wat bedoel je hiermee?')

Dit is een heel democratische methode. Iedereen krijgt evenveel kaartjes, iedereen kan zijn/haar ideeën inbrengen en delen. De brainstorm wordt niet gedomineerd door de leerlingen die het makkelijkst en snelst iets te zeggen hebben.

Mochten er al kleinere groepjes zijn die samen een filmpje gaan maken, dan kan de groep ook opgedeeld worden. Het bespreken kan dan wel met de hele groep gebeuren.

Grote Tekening

Activiteit voor bedenken van het verhaal

Tijdsduur

30 - 45 minuten, inclusief nabespreken

Doel

Doel van deze opdracht is om de leerlingen na te laten denken, hun ideeën te delen en samen met een groep een beeld te krijgen wat er allemaal met één thema te maken heeft. Informatie wordt ingewonnen, geordend en gedeeld, waardoor er een duidelijker beeld ontstaat over het thema van het filmpje of de thema's van de verschillende filmpjes.

Tekenen stimuleert de leerlingen na te denken in beelden, wat voor het maken van een filmpje belangrijk is.

Beschrijving activiteit

Tijdens deze activiteit maken de leerlingen in groepjes van 3-5 personen een tekening van elementen die van belang zijn voor een specifiek thema, onderwerp of situatie. Ze tekenen bijvoorbeeld mensen, dingen, landschappen, gebeurtenissen, gevoelens en laten met pijlen en verbindingslijnen zien hoe deze met elkaar samenhangen.

Vervolgens worden de tekeningen bekeken en besproken met de hele groep.

Stappen

1. Geef de leerlingen per 3-5 personen één groot papier (bijvoorbeeld een flip-over om op te tekenen. Geef de leerlingen ook viltstiften of markers. Vraag de groepjes om te tekenen wat in hen opkomt over een thema, situatie of onderwerp. Het onderwerp van hun eigen filmpje.
2. Vraag de groep om de fysieke elementen te tekenen (bijvoorbeeld gebouwen, telefoons, landschap etc), maar ook mensen, gevoelens of ideeën.
3. Iedereen tekent tegelijkertijd, er wordt niet eerst overlegd. Moedig aan om geen woorden op te schrijven, maar echte tekeningen te maken.
4. Vertel dat het niet uitmaakt of de tekening heel mooi is, het gaat erom dat er beelden op papier komen. Iedereen kan goed genoeg tekenen om dit te doen.
5. Na ongeveer 30 minuten verzamelt de begeleider de flip-overs en hangt deze op aan de muur. De leerlingen komen in een halve cirkel om de flip-overs heen staan. Elk groepje wordt uitgenodigd om zijn/haar **grote tekening** te presenteren om de belangrijkste elementen en verbanden te laten zien.
6. Als er meer dan één groep is, kunnen de tekeningen worden vergeleken: ideeën kunnen worden geclusterd, er kan besproken worden wat vergelijkbaar is en wat echt anders. Op deze manier kan de groep de meest belangrijke elementen bepalen, die eventueel in een video terug zouden moeten komen. Benadruk vooral de rijkheid aan ideeën, en het feit dat iedereen op een andere manier denkt en ervaart. Geef geen waardeoordelen.

Nodig

- 1 flip-over per drie à 4 leerlingen;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flipovers aan de muur te hangen.

Tip

- Bedenk hoe je de leerlingen van de groepen indeelt, dat kan willekeurig, maar ook op thematische interesse als er over verschillende onderwerpen een **grote tekening** wordt gemaakt.

Boom van problemen & boom van oplossingen

Activiteit voor bedenken van het verhaal

Tijdsduur

45 - 60 minuten voor boom van problemen
45 - 60 minuten voor boom van oplossingen

Doel

Deze activiteit is vooral nuttig als de leerlingen een filmpje willen maken over een probleem, waarin ze duidelijk maken wat de oorzaken en gevolgen zijn en mogelijke oplossingen aandragen. Deze activiteit stelt de leerlingen in staat om gestructureerd over een probleem na te denken.

Beschrijving activiteit

Tijdens deze activiteit maken de leerlingen in groepjes van 3-5 leerlingen een tekening van een boom, met wortels, een stam en takken. De boom symboliseert een probleem (bijvoorbeeld dat ze niet gemakkelijk contact leggen met horende kinderen, dat ze opzien tegen stagelopen, dat er veel ruzie is in de klas). Bij de wortels schrijven de leerlingen de oorzaken en bij de takken schrijven ze de gevolgen van het probleem. Als de 'probleemboom' af is, kunnen de leerlingen een 2^e boom maken, over de oplossingen om de oorzaken van het probleem aan te pakken. Vervolgens worden de tekeningen opgehangen en met de hele groep bekeken en besproken.

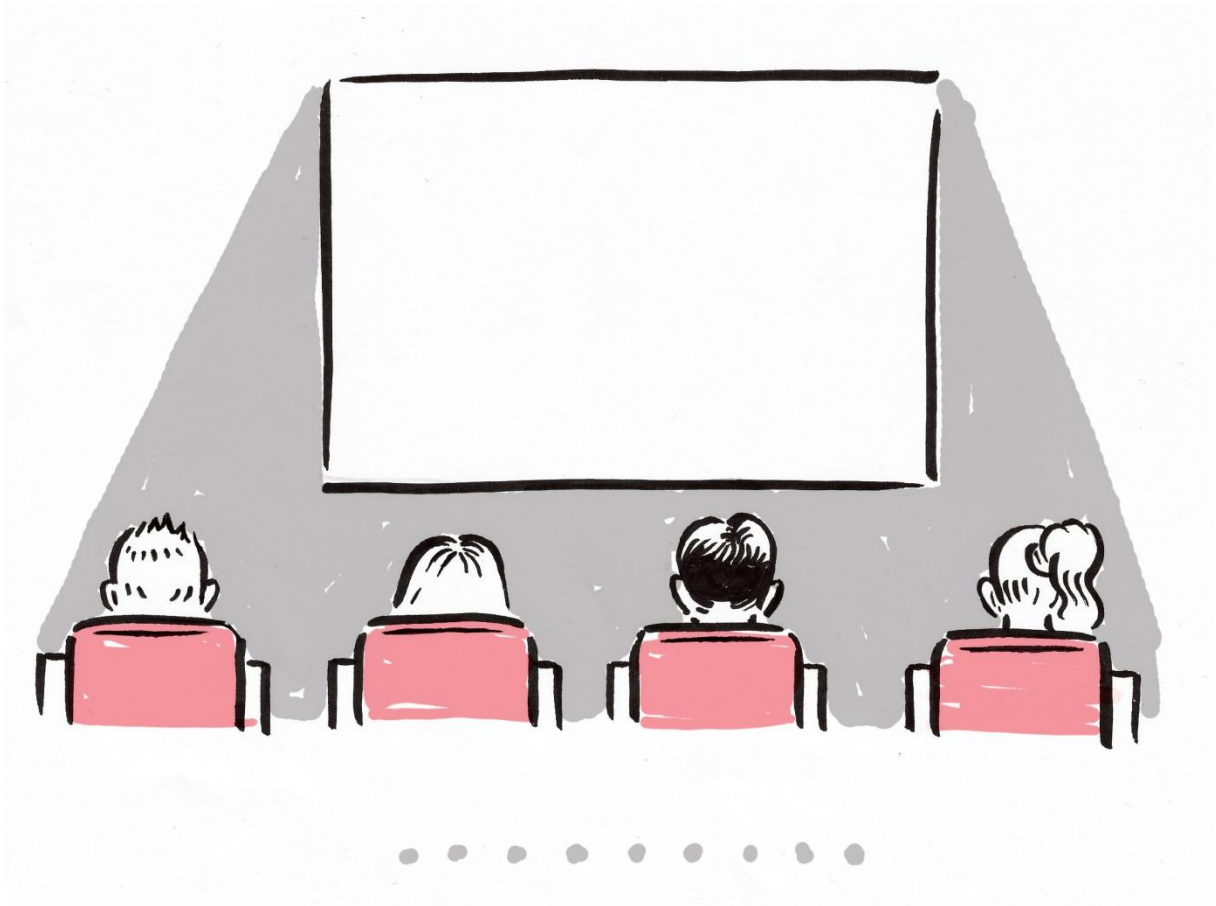
Stappen

1. Deel de leerlingen in groepjes (3-5 leerlingen die gezamenlijk aan 1 filmpje gaan werken).
2. Geef elk groepje 1 flip-over en laat ze hierop een grote boom tekenen en het 'startprobleem' op de stam van de boom schrijven. Beperk het tot 1 probleem per boom.
3. Moedig de leerlingen aan om te brainstormen over de oorzaken van het probleem. 'Waardoor komt dat?' 'Waar wordt het probleem door veroorzaakt?'
4. Loop wat tussen de groepjes heen en weer en begeleid een open gesprek over welke factoren mogelijk het probleem veroorzaken. Onderzoek elk idee in relatie tot de andere factoren, is er een hiërarchie? Is de ene factor belangrijker dan de ander? Komt de ene factor uit de andere voort?
5. Wanneer de groep een gedeeld overzicht heeft, laat ze dan de belangrijkste factoren op de dikke wortels schrijven, en de kleinere factoren op de kleine wortels die leiden naar de grote wortels.
6. Doe vervolgens hetzelfde voor de takken: wat zijn de gevolgen van het probleem? Waarin uit zich het probleem? Op welke wijze heb jij of hebben anderen er last van?
7. Volg deze activiteit op door het maken van een 'boom van oplossingen'. Hiermee identificeren de leerlingen wat er gedaan kan worden om de oorzaken en gevolgen van het probleem aan te pakken. Voor elk opschreven oorzaak en gevolg bedenken de leerlingen een of meerdere oplossingen. Zorg ervoor dat de leerlingen niet alleen oplossingen bedenken voor andere mensen, maar ook oplossingen waar zijzelf een actieve rol in kunnen hebben. Leg uit dat andere mensen beter zullen luisteren als ze laten zien dat zij zelf ook iets willen bijdragen.

Nodig

- Per groepje 1 flip-over voor de probleemboom en 1 flip-over voor de boom van oplossingen;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flip-overs aan de muur te hangen.

4.B Hoe vertellen de leerlingen hun verhaal?

Verhalen vertellen met Rory's Story Cubes

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijdsduur

10-15 minuten

Doel

Dit is een speelse en luchtige opdracht tussendoor waarin leerlingen korte verhalen bedenken en vertellen met behulp van verhaaldobbelstenen. Deze activiteit daagt leerlingen uit, prikkelt de fantasie en stimuleert leerlingen goed naar elkaar te luisteren. Er wordt ook veel gelachen.

Beschrijving activiteit

Elk groepje van drie à vijf leerlingen heeft een setje verhaaldobbelstenen. De eerste deelnemer schudt de dobbelstenen, laat ze op tafel vallen en bekijkt de stenen. Daarna kiest de deelnemer één dobbelsteen uit waarmee het verhaal begint ('er was eens', 'op een dag') en vertelt dan een geheel eigen verhaal met alle afbeeldingen die op de dobbelstenen staan. De verteller is klaar als alle dobbelstenen langs zijn gekomen in het verhaal. Daarna is de volgende deelnemer aan de beurt.

Nodig

- Een setje Rory's Story Cubes per groepje van 3 à 5 leerlingen (verkrijgbaar online of in spelletjeswinkels);
- Of Rory's Story Cubes als App op de Ipad indien de leerlingen met Ipads werken.

Tip

Er zijn drie verschillende soorten setjes: basis-setje, acties en reizen. Deze kunnen afzonderlijk gebruikt worden, maar werken vooral goed als ze gemengd zijn.

De leerlingen kunnen vrij associëren, maar indien er al een onderwerp voor het filmpje is bedacht, kunnen de leerlingen ook worden uitgedaagd het onderwerp in het verhaal te verwerken.

Wie is mijn publiek?

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijdsduur

45 - 60 minuten

Doel

Tijdens deze activiteit verdiepen de leerlingen zich in het publiek voor het filmpje. Ze leren hun publiek beter kennen, ze leren zich verplaatsen in hun publiek, ze leren hun boodschap goed af te stemmen op het publiek, waardoor de boodschap beter aankomt.

Deze activiteit is geschikt als er een afgebakend publiek is, bijvoorbeeld: vrienden, thuis, leraren en directie op school, de sportvereniging, mijn nieuwe school. Ook is de activiteit geschikt als de leerlingen graag willen dat iets verandert en die boodschap over willen brengen.

Beschrijving activiteit

Elk groepje dat een eigen filmpje maakt, doorloopt deze activiteit voor haar eigen publiek. Geef elk groepje een lijstje met vragen. Laat de groepjes nadenken over de vragen. Leg uit dat ze sommige vragen nu al kunnen beantwoorden, maar dat er ook misschien vragen tussen zitten waar ze informatie voor moeten gaan verzamelen. Moedig ze aan om op onderzoek uit te gaan om informatie te verzamelen. Als ze niet meteen informatie kunnen verzamelen, dan kunnen ze dat als huiswerk doen voor de volgende keer. De leerlingen schrijven de vragen en de antwoorden op een flip-over. Vervolgens presenteert elk groepje haar ideeën en vraagt elk groepje feedback en aanvullingen van de gehele groep. Stimuleer

vooral dat ze op onderzoek uitgaan, dat ze elkaar feedback geven.

Mogelijke vragen

1. Aan wie wil je je verhaal vertellen? Wie kan veranderen wat jullie veranderd willen zien? (dat is je primaire publiek)
2. Laat de leerlingen hun primaire publiek opschrijven op de tekening [publiek in de zaal].
3. Hebben jullie toegang tot je primaire publiek? Kunnen jullie aan hen het filmpje laten zien?
4. Zo niet, zijn er mensen in jullie omgeving die dat wel hebben?
5. Wat wil je dat je publiek doet nadat het filmpje heeft bekeken?
6. Wat kan hen overtuigen om actie te ondernemen?
7. Wat zal aantrekkelijk, overtuigend en interessant zijn voor je publiek?
8. Naar wie zal je publiek het best luisteren? (want die kan het best de boodschap brengen)
9. Wanneer zal je publiek het filmpje zien en hoe? (bijvoorbeeld tijdens een vertoning op groot scherm in de aula, of alleen achter hun computer op Internet)
10. Hoe zorg je ervoor dat je - nadat je publiek het filmpje heeft bekeken - met je publiek kan praten over wat ze hebben gezien? Wat is daarvoor nodig?

Nodig

- 1 flip-over per groepje;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flip-overs aan de muur te hangen.

Hoe reageert mijn publiek?

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijdsduur

45 - 60 minuten

Doel

Deze activiteit is een verdieping van 'Wie is mijn publiek?' maar kan ook losstaand gebruikt worden. Leerlingen leren hun publiek nog beter kennen, verplaatsen zich in het hoofd van hun publiek en leren dat ze hun publiek kunnen bekijken vanuit verschillende perspectieven.

Beschrijving activiteit

Leerlingen schrijven op een flip-over allerlei aspecten die te maken hebben met hun publiek. Vervolgens leggen zij hun ideeën voor aan hun publiek (of een afgevaardigde daarvan) en passen hun beeld aan.

Stappen

1. Elke groep vouwt een flip-over in 4 gelijke delen.
2. In het midden van de flip-over schrijft een van de leerlingen de naam van het publiek en tekent er een cirkel omheen.
3. Laat de leerlingen de kwadranten nummeren, van links boven (1) tot links onder (4). Kwadrant 1 gaat over wat het publiek ziet (oog), kwadrant 2 gaat over waar het publiek naar luistert (oor), kwadrant 3 gaat over wat het publiek denkt/voelt (hartje) en kwadrant 4 gaat over wat het publiek zegt/doet (mond).
4. Vraag de leerlingen om een aantal vragen te bespreken en te beantwoorden. De docent kan de vragen op het bord schrijven, of ze dicteren aan de leerlingen, of ze op een los papiertje aan de leerlingen uitdelen, net wat goed werkt voor de groep. De vragen staan hiernaast. Vervolgens gaan de leerlingen de vragen bespreken en beantwoorden.
5. Als het plaatje compleet is, bespreken de leerlingen hun antwoorden met hun echte publiek, of een afvaardiging daarvan. Dit kan goed als het binnen de school is (de leraren, leerlingen etc) of wanneer het gaat om mensen thuis. Als

het echt niet mogelijk is om hun antwoorden te toetsen met het primaire publiek, vraag ze dan om elkaars antwoorden te bekijken en feedback te geven.

Nodig

- 1 flip-over per groepje;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flipovers aan de muur te hangen.

Mogelijke vragen per kwadrant

1 Wat ziet mijn publiek? (oog)

- Hoe ziet hun omgeving eruit?;
- Wat is er in hun buurt?;
- Wie zijn hun vrienden?;
- Wat zien zij dat te maken heeft met ons probleem?;
- Welke problemen hebben zij zelf?

2 Waar luistert mijn publiek naar? (oor)

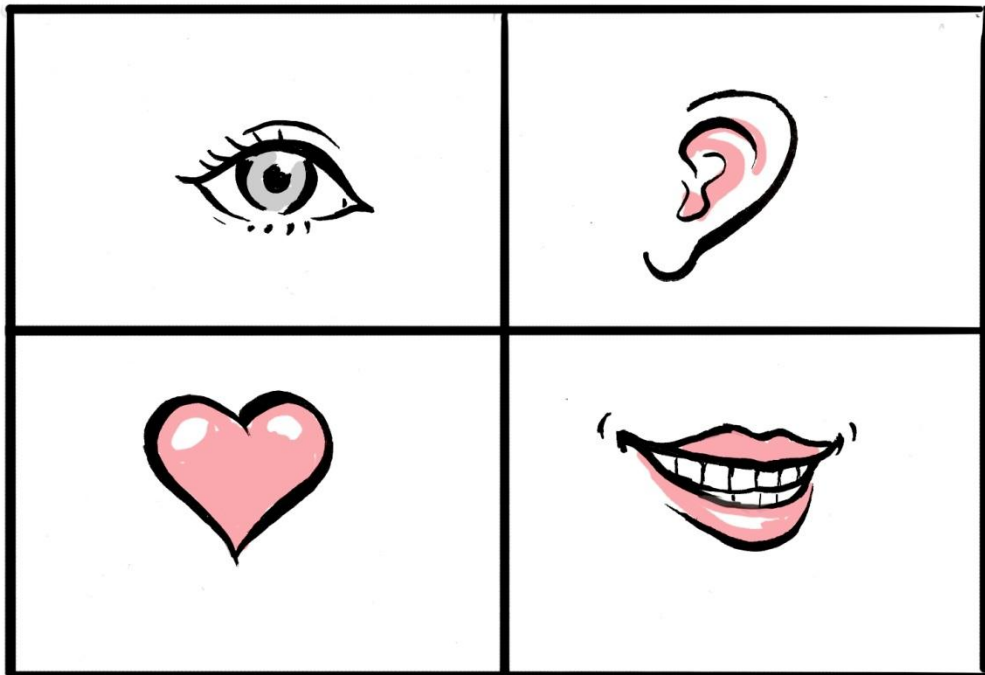
- Wat zeggen hun vrienden en familie?;
- Wie hebben invloed op hen en hoe?;
- Hoe bereikt beeld hen (Tv? YouTube, Facebook?)

3 Wat zegt mijn publiek tegen anderen? (mond)

- Hoe gedraagt mijn publiek zich ten opzichte van ons probleem?;
- Wat zeggen zij daarover tegen anderen?

4 Wat denkt en voelt mijn publiek? (hart)

- Wat is echt belangrijk voor hen?;
- Waar krijgen ze energie van?;
- Waar zijn ze bezorgd over?;
- Wat willen ze bereiken?;
- Is er een conflict tussen wat ze zeggen/doen en wat ze echt denken/voelen?

De reis van het publiek

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijdsduur

40 - 50 minuten

Doel

Dit is een simpele manier om de 'reis' te plannen die de makers van het filmpje hun publiek willen voorschotelen. Welke belangrijke boodschappen (bezienswaardigheden) komt het publiek tegen tijdens de reis? Het kan gedaan worden om na te denken over wat er gefilmd moet worden, maar ook om bestaand videomateriaal in een verhaalvorm te gieten.

Beschrijving activiteit

Elk groepje van drie a vijf leerlingen dat een eigen filmpje gaat maken tekent op een flip-over de 'reis' die het publiek gaat afleggen tijdens het zien van het filmpje. Wat zijn de bezienswaardigheden, wat zijn de interessante, leuke, emotionele, spannende dingen die ze onderweg tegenkomen?

Stappen

1. Deel de leerlingen op in de groepjes waarin zijn het filmpje gaan maken (drie a vijf leerlingen).
2. Vraag aan de leerlingen om per groepje op een flip-over een lange kronkelende weg te tekenen.
3. Aan de ene kant van de weg schrijven de leerlingen 'start' en aan de andere kant schrijven ze 'einde'.
4. Leg uit dat het publiek in elk filmpje op reis wordt genomen en onderweg allerlei interessante plekken en bezienswaardigheden tegenkomt.
5. Bij de start van het filmpje weet het publiek nog bijna niets (over de plek, de mensen, de context, de situatie etc), maar aan het eind van de reis hebben ze alles geleerd wat ze moeten weten.
6. Begin bij het begin: bespreek met de leerlingen hoe het startpunt eruit ziet

7. Spring daarna naar het einde van de reis en laat de groep nadenken waar ze hun publiek naartoe mee willen nemen. Hier gaat het erom dat de groep bepaalt wat de dingen zijn die het publiek moet weten/begrijpen/voelen als de reis (het filmpje) afgelopen is. Hierdoor wordt het veel makkelijker om de route (met plukjes informatie) te plannen. Laat de leerlingen dit tekenen (met symbolen en woorden) bij het einde van het filmpje.
8. Dan tekenen/schrijven de leerlingen langs het pad de interessante plekken en bezienswaardigheden die ze aan hun reizigers (publiek) willen laten zien. Bedenk dat de reizigers aan het begin van de reis nog een beetje dom zijn, aan het eind hebben ze alles geleerd. Bedenk ook: hoe breng je een interessante plek of bezienswaardigheid in beeld?
9. Vraag vervolgens de groepjes om hun reis van het publiek aan elkaar te presenteren, en elkaar feedback te geven.

Nodig

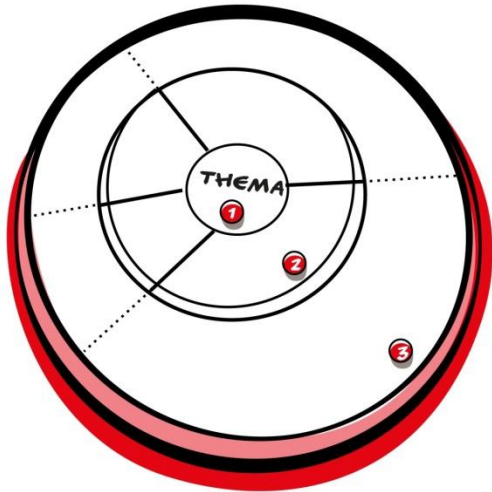
- 1 flip-over per groepje;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flip-overs aan de muur te hangen.

Tips

- Maak het een luchtige en leuke activiteit, zorg ervoor dat de leerlingen lekker beeldend en met details werken. Extra leuk: laat de leerlingen om het papier heen lopen en de interessante plekken uitroepen en aanwijzen;
- Nodig de leerlingen uit om creatief te zijn in opbouw van verhaallijnen (het hoeft niet chronologisch, mixen van serieus en grappig werkt goed);
- Grijp deze activiteit aan om wat technische filmaspecten onder de aandacht te brengen, zoals dat je bij filmpjes dingen moet laten zien, in beeld brengen.

De taart van mijn filmpje

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijd

60 minuten

Doel

Deze activiteit nodigt de leerlingen uit om het thema van hun filmpje verder uit te werken, te bedenken welke subthema's er bij horen en te bepalen hoeveel aandacht de subthema's in het filmpje moeten krijgen. Tevens nodigt deze activiteit de leerlingen uit om de sub-thema's in locaties, situaties en scènes te beschrijven.

Beschrijving activiteit

De leerlingen vullen per groepje dat 1 filmpje gaat maken, een cirkel met 3 schillen. In de binnenste schil schrijven zij het thema van het filmpje, in de middelste schil schrijven ze de subthema's die bij het hoofdthema horen en in de buitenste schil beschrijven ze hoe ze deze subthema's in beeld kunnen brengen (locaties, situaties, scènes).

Stappen

1. Laat elk groepje dat een filmpje gaat maken over een thema (drie a vijf

leerlingen) een kleine cirkel tekenen in het midden van een flip-over. Hierin schrijven of tekenen ze het hoofdthema van hun filmpje.

2. Laat de leerlingen een cirkel om de kleine cirkel tekenen. Leg de leerlingen uit dat een filmpje net als een taart is: je kan het in verschillende taartpunten opdelen, wij delen het op in maximaal 5 taartpunten. Nodig de leerlingen uit om te bedenken wat er in deze taartpunten moet zitten. Dit zijn de subthema's of onderwerpen die belangrijk zijn voor het hoofdthema van het filmpje. De leerlingen schrijven of tekenen deze subthema's in de taartpunten van de tweede cirkel. Laat ze vervolgens nadenken over hoeveel aandacht elk subthema moet krijgen in het filmpje: niet elke taartpunt hoeft even groot te zijn. Laat ze de grootte van de taartpunten aanpassen aan hoe belangrijk het subthema is (en hoeveel aandacht het krijgt in het filmpje).
3. Vervolgens tekenen de leerlingen een buitenste cirkel en hierin bedenken ze van alles waarmee ze hun subthema's kunnen illustreren. Denk aan locaties, handelingen, gesprekken, beelden, kleuren, geluiden, etc. Laat ze vrij associëren, het hoeft niet perfect te zijn.
4. Als de groepjes tevreden zijn over hun cirkel, dan presenteren ze deze aan elkaar. Ze geven elkaar opbouwende feedback en bedenken een mooie titel voor het filmpje.

Nodig

- 1 flip-over per groepje;
- Markers of viltstiften;
- Schilderstape om flip-overs aan de muur te hangen.

Tip

De buitenste schil van locaties, handelingen, gesprekken, beelden, kleuren, geluiden, etc. kan goed worden omgezet in een te verfilmen storyboard met de storyboardactiviteit.

Het maken en verfilmen van een storyboard

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Dit is de centrale activiteit bij participatieve video, waarin de vertaling wordt gemaakt van ideeën (voor het thema, scènes, etc) naar een concreet plan dat verfilmd gaat worden.

In bijna elk videoproces wordt deze activiteit gedaan en er gebeurt bijna altijd iets bijzonders!

Tijd

1-3 uur, inclusief verfilmen

Doel

De leerlingen maken scènes die het verhaal vertellen en die verfilmd kunnen worden. Voordeel hiervan is dat ze doelgericht scènes kunnen gaan filmen om zo hun verhaal te kunnen vertellen. Tijdens het maken van het storyboard worden ook taken afgesproken, waardoor het filmen zelf efficiënt kan gebeuren.

Beschrijving activiteit

De leerlingen vertalen per groepje dat een filmpje gaat maken hun verhaal of idee in een aantal scènes, bijvoorbeeld 4 of 6. Ze

doen dit een flip-over in 6 gelijke delen te vouwen, en in elk deel een scène te tekenen, de eerste scène die het publiek te zien krijgt eerst, de laatste laatst. Ter voorbereiding op het maken van het storyboard hebben de leerlingen al nagedacht over hun verhaal en publiek.

Stappen

1. Teken 4-6 vakken op een flip-chart (landscape), per groepje.
2. Stel de vraag: 'hoe willen jullie het verhaal beginnen?' Teken/schets in het eerste vak wat ze als eerst willen laten zien. (Dit kan schetsmatig, hoeft niet mooi, weinig details). Teken zelf als de leerlingen terughoudend zijn, je kan ook de leerlingen uitnodigen om te tekenen.
3. Ga vlot door het verhaal heen; stimuleer de leerlingen om zelf in de vakken te tekenen. Zorg ervoor dat iedereen betrokken is. In het eerste vak staat de opening van het filmpje, in het laatste vak de afsluiting.
4. Als het verhaal op hoofdlijnen op papier is getekend, ga dan terug naar elk vak en bespreek de details, bijvoorbeeld:
  - a. Wie praat hier?
  - b. Wie filmt dit shot?
  - c. Waar wordt dit gefilmd?
5. Zorg ervoor dat voor elk vak één persoon is vastgesteld die filmt en één die het geluid doet. Wellicht zijn er andere rollen te verdelen. Zorg ervoor dat iedereen met alles aan de beurt komt.
6. De groep gaat nu het storyboard verfilmen, in de volgorde zoals vastgelegd in het storyboard. Leg uit dat elk shot telt en dat degene die de camera bedient alleen filmt als iedereen klaar is.

Extra aanwijzingen voor het maken van het storyboard:

- Moedig veel aan;
- Luister meer, praat minder;
- Benadruk dat iedereen een verhaal te vertellen heeft en het recht heeft om naar geluisterd te worden;

- Zorg ervoor dat er overeenstemming is over het hoofdthema van het verhaal voordat het storyboard wordt gemaakt;
- De begeleider kan het storyboard tekenen als de leerlingen weinig zelfvertrouwen hebben, maar zorg er dan wel voor dat de leerlingen de activiteit wel leiden;
- Wees inclusief en gevoelig zodat iedereen kan deelnemen;
- Vermijd technisch jargon;
- Het storyboard op papier gaat mee met de groep terwijl ze aan het filmen zijn. Juist omdat de hoofdelementen van te voren zijn bedacht en ook de rolverdeling, is het een zeer bruikbare leidraad. Het hoeft echter geen dwangbuis te worden, als ze ervan willen afwijken, dan kan dat natuurlijk wel;
- Zorg ervoor dat het tempo lekker hoog ligt: niet gestrest, maar wel actief. Ze kunnen altijd nog na het bekijken van de beelden onderdelen over doen;
- Zorg ervoor dat de groep eigenaar is van het verhaal; geef geen instructies of suggesties. Moedig de leerlingen aan om goed na te denken over wat zij precies willen communiceren en moedig ze aan om *to the point* te zijn;
- Wat goed werkt, is om de leerlingen aan elkaar de storyboards te laten presenteren, om reactie/feedback te krijgen en om betrokkenheid te vergroten;
- Bij elk van de 6 hoofshots kunnen ook 3 aanvullende tussenshots getekend worden, bijvoorbeeld close ups, een shot van iets dat genoemd wordt, etc. Dit is zeer bruikbaar materiaal om het publiek een breder of specifiek beeld van de omgeving te geven, om geknip in een interview mee te verbloemen, etc.

Extra aanwijzingen wanneer de leerlingen het storyboard verfilmen

- Herinner de groep eraan dat iedereen de kans moet krijgen om een keer te filmen

en dat ze moeten wisselen en rollen moeten delen;

- Degene die het shot filmt is de baas van dat moment en is dan de regisseur van dat shot. Hij/zij moet ervoor zorgen dat wat is afgesproken, zo goed mogelijk wordt gefilmd. Kijk uit voor overenthousiaste 'dominators' die eigenlijk het hele storyboard in hun eentje willen verfilmen;
- Het kan de moeite waard zijn om een limiet te bespreken met de groep hoe lang elke shot mag duren (bijvoorbeeld één minuut per vak om uiteindelijk op een filmpje van ongeveer 6 minuten uit te komen).

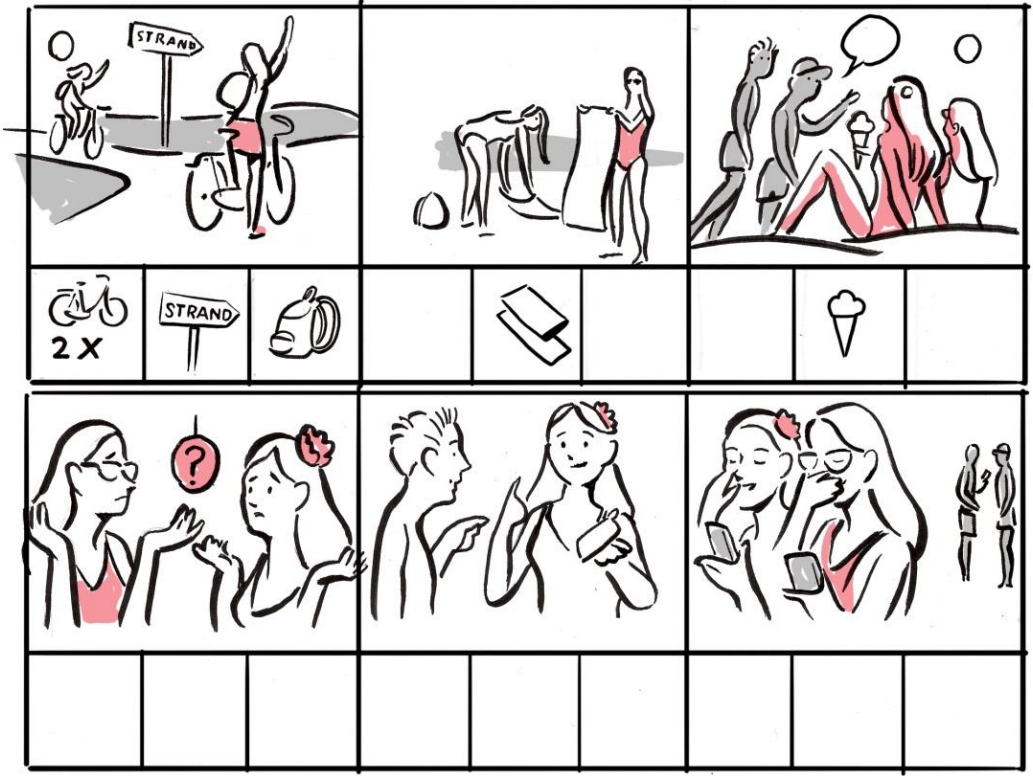
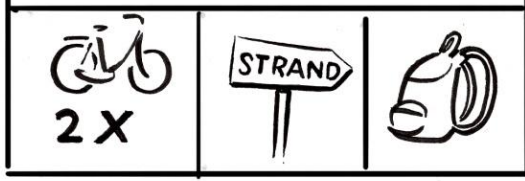
Nodig

- Per groepje leerlingen: filp-over, markers of viltstiften, schilderstape om flip-over op te hangen;
- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

Wat leren de leerlingen?

- Storyboard activiteit helpt om verschillende ideeën, gezichtspunten, methodes en ervaringen over één verhaal bij elkaar te brengen;
- Het kan helpen om consensus te bouwen;
- Het helpt leerlingen om hun ideeën in een visueel aantrekkelijke wijze te communiceren, met verschillende locaties, video-stijlen etc.;
- Het helpt om een verhaal te vertellen met een kop, staart en een midden;
- Het helpt om iedereen bij het proces te betrekken.

Laat het verhaal maar rollen

Activiteit voor vertellen van het verhaal

Tijdsduur

2 uur voor 4 a 5 scènes

Doelstelling

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen verhalen vertellen en verfilmen. Ze laten zichzelf verrassen door wat op het moment zelf ontstaat. Deze activiteit is leuk voor iedereen, maar deze activiteit is extra goed geschikt voor leerlingen die weinig zitvlees hebben en die het moeilijk vinden om stapsgewijs toe te werken naar een verhaal, die weinig narratief vermogen hebben.

Beschrijving activiteit

In deze werkvorm wordt niet toegewerkt naar een storyboard, maar wordt het filmpje in stapjes gemaakt. Het verhaal wordt opgebouwd door de leerlingen, startend vanuit 1 scène. De openingsscène wordt gegeven door de begeleider, bijvoorbeeld:

Scène 1: Twee meisjes hebben ruzie. Ze willen allebei op de computer, maar er is er maar één.

Scène 1: Een jongen loopt langs een groepje jongeren. De jongen kijkt verdrietig. Een van de jongeren roept hem.

Na het verfilmen en terugkijken van deze eerste scène, wordt de groep gevraagd om een vervolgcène te maken. 'Wat gebeurt er hierna?' Vervolgens wordt deze scène verfilmd en bekeken. Zo kan worden doorgegaan tot er 5 scènes zijn verfilmd, of totdat het verhaal een einde heeft. De leerlingen kunnen worden uitgedaagd om de film verschillend te laten eindigen:

- 'Slecht einde, jongeren boos/verdrietig'
- 'Goed einde, volwassenen lossen het probleem op'

- 'Goed einde, jongeren lossen het probleem zelf op'

Optie: Begin en einde geven en de leerlingen moeten de weg ernaartoe maken. Het is hierbij goed om uit te leggen dat elk klassiek verhaal een uitdaging kent, de hoofdpersoon moet een probleem overwinnen

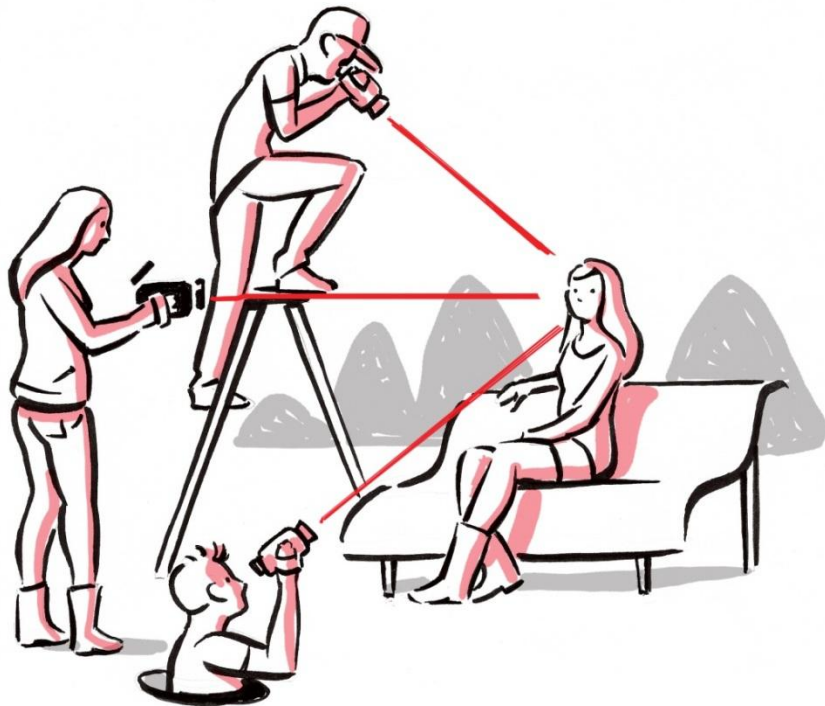
Stappen

1. Teken 4-6 vakken op een flip-over (landscape)
2. Teken een eerste scène in het eerste vakje. Dit kan schetsmatig, hoeft niet mooi, weinig details. Zorg ervoor dat er meerdere personen in beeld zijn, omdat dit de mogelijkheden voor vervolgcènes vergroot. Zorg er ook voor dat er emotie in de scène zit en wat beweging, bijvoorbeeld: een jongere loopt verdrietig langs een groepje lachende jongeren, of een aantal jongeren zit op een bankje druk te gebaren en plots staat er een op en loopt weg.
3. Zorg ervoor dat voor elke scène is vastgesteld wie filmt en wie geluid doet. Wellicht zijn er andere rollen te verdelen. Zorg ervoor dat uiteindelijk iedereen met alles aan de beurt komt.
4. De groep gaat nu de eerste scène verfilmen. Leg uit dat elk shot telt en dat degene die de camera bedient alleen filmt als iedereen klaar is. Geef een duidelijke tijdslimiet, bijvoorbeeld: jullie moeten over 15 minuten terug zijn en het video materiaal mag niet meer dan 3 minuten zijn.
5. De groep komt terug en vraag het team hoe zij het vonden om te filmen.
6. Bekijk vervolgens de beelden op vier niveaus (oog, oor, verhaal en hart).
7. Vervolgens nodig je de groep uit om te brainstormen over wat de volgende scène kan zijn: wat doet de hoofdpersoon? Wat doen de anderen? Teken deze scène in het 2e vak en vraag de groep dit te verfilmen en weer te bekijken. Stuur aan op een oplossing in het verhaal in de laatste twee scènes.

Nodig

- Per groepje leerlingen: flip-over, markers of viltstiften, schilderstape om flip-over op te hangen;
- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

4.C Aan de slag met filmen

Mooie dingen

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

30 minuten, inclusief terugkijken

Doel

Het doel van deze activiteit is dat de leerlingen spelenderwijs de camera en het statief leren kennen en leren zien hoe dingen op beeld overkomen. Ze bekijken hun omgeving op een andere, positieve manier. De leerlingen krijgen meteen vertrouwen van de begeleider: ze mogen in een groepje op pad met de camera. Het is een goede eerste activiteit met de camera, meteen bij de start van een videoproject.

Beschrijving activiteit

De leerlingen gaan in kleine groepjes met de camera mooie dingen in hun omgeving filmen en de hele groep kijkt de beelden meteen terug. Opbouwende feedback wordt gegeven.

Nodig

- Per groepje leerlingen: flip-over, markers of viltstiften, schilderstape om flip-over op te hangen;
- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

Stappen

1. Verdeel de leerlingen in groepjes van drie a vijf leerlingen per camera. Leg uit dat elke deelnemer 3 shots krijgt van 10 seconden, om 3 mooie dingen mee te filmen. De camera mag niet bewegen, er mag niet gezoomd worden. Statief moet worden gebruikt.
2. Stuur de leerlingen weg om te filmen. Ze moeten binnen 15 minuten weer terug zijn.
3. Bekijk het materiaal met leerlingen als ze weer terug zijn, zonder het geluid. De leerlingen zullen verbaasd zijn over hoeveel moois er in hun omgeving te vinden is.
4. Vier vooral het resultaat, laat de leerlingen elkaar complimenten geven over de beelden.
5. Deze activiteit kan aanleiding geven om met de leerlingen afspraken te maken over hoe ze met de apparatuur en elkaar omgaan.

Film het voorwerp

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

30 minuten, inclusief terugkijken

Doel

Het doel van deze activiteit is dat de leerlingen spelenderwijs de camera en het statief leren kennen en leren zien hoe dingen op beeld overkomen. Ze experimenteren met verhalen vertellen. De leerlingen krijgen meteen vertrouwen van de begeleider: ze mogen in een groepje op pad met de camera. Het is een goede startactiviteit met de camera.

Beschrijving activiteit

Elk groepje kiest of krijgt een voorwerp. Over dit voorwerp maken ze een filmpje van 2 minuten. De filmpjes worden bekeken en feedback wordt gegeven. De bedoeling is om de groep in het diepe te gooien. Geef ze verder weinig instructie of begeleiding. Waarschijnlijk zoomen ze te veel (i.p.v. zelf naar het object te bewegen) of vergeten ze de pauzeknop in te drukken. As je het materiaal samen bekijkt, dan zijn de 'fouten' heel duidelijk, vraag de leerlingen wat ze zelf denken dat verbeterd zou kunnen worden voordat je technische punten noemt ter verbetering.

Nodig

- Per groepje leerlingen: een voorwerp;
- Per groepje leerlingen: filp-over, markers of viltstiften, schilderstape om filp-over op te hangen;
- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

Stappen

1. Nodig elke groep uit om 1 voorwerp te kiezen dat voor henzelf belangrijk is (of geef elke groep 1 voorwerp).
2. Leg de opdracht uit: De opdracht is om een filmpje van 2 minuten te maken, waarin het voorwerp centraal staat. Je kan aanvullende aanwijzingen geven voor de opdracht, bijvoorbeeld: iedereen uit jullie groepje moet minimaal 1x in beeld komen, of jullie moeten jezelf filmen als je het gebouw uit gaat en als je het gebouw weer ingaat.
3. Geef de leerlingen een duidelijke tijdslimiet: over 20 minuten moeten jullie terug zijn. Houd het tempo lekker hoog en actief.
4. Wanneer de leerlingen terug zijn, worden de beelden meteen bekeken. Vier vooral het resultaat, laat de leerlingen elkaar complimenten geven over de beelden.
5. Deze activiteit kan aanleiding geven om met de leerlingen afspraken te maken over hoe ze met de apparatuur en elkaar omgaan en/of om de kennis die de leerlingen al hebben naar boven te halen, bijvoorbeeld kennis over technische video-aspecten als soorten shots, beweging, geluid, licht etc.

Verzamelen!

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

30 minuten, inclusief terugkijken

Doel

Het doel van deze activiteit is de leerlingen vertrouwd te laten raken met de camera en het statief, om de drempel te verlagen om mensen aan te spreken en te filmen, om dingen te zoeken, beelden te verzamelen. Stimuleert samenwerken.

Beschrijving activiteit

Bij de activiteit **Verzamelen!** krijgt elk groepje van drie a vijf leerlingen een lijstje met dingen/situaties om te filmen. Ze gaan meteen aan de slag en filmen. Naderhand worden de beelden bekeken, komt er feedback en wordt ook besproken hoe het is om deze activiteit te doen.

Stappen

1. Bereid een lijst voor met dingen/situaties die de leerlingen gaan filmen. Dit kunnen dingen/situaties zijn die grappig zijn, die ze uitdagen om actief en creatief te zijn, maar het kunnen ook dingen/situaties zijn die met het hoofdthema van het filmpje te maken hebben. Zie voorbeelden hieronder.
2. Geef elk groepje een lijstje, geef duidelijke aanwijzingen hoe lang het materiaal kan zijn (bijvoorbeeld 10 tot 60 seconden per item op het lijstje), spreek af wanneer ze terug moeten zijn (bijvoorbeeld over 20 minuten) en stuur ze erop uit om te filmen.
3. Als de groepjes weer terug zijn, bekijk dan meteen gezamenlijk de beelden met de groep. Laat de leerlingen elkaar positieve feedback geven, vier vooral de successen. Reflecteer ook op het proces: hoe was het om dit te doen, wat ging goed? Hoe zouden jullie het de volgende keer anders doen?

4. Er kan een spelelement ingebracht worden, zodat er punten uitgedeeld kunnen worden. Per behaald item 10 punten en 25 extra punten voor creativiteit.

Nodig

- Lijstje voorwerpen;
- Per groepje leerlingen: filp-over, markers of viltstiften, schilderstape om flip-over op te hangen;
- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

Tips voor een goed lijstje

- Probeer 3 soorten activiteiten op te nemen: iets wat het hele groepje moet doen, iets wat gevonden moet worden en iets waar buitenstaanders voor nodig zijn.
- Het is leuk als de groep iets gekks of onverwachts moet doen en het is leuk en leerzaam als de leerlingen buitenstaanders moeten betrekken, bijvoorbeeld door ze te interviewen of te vragen iets uit te beelden.

Voorbeelden van activiteiten

Met de hele groep in beeld

- Ondersteboven: film de hele groep, terwijl jullie ondersteboven hangen en apen-geluiden maken;
- Spel een woord met jullie lichamen (evenveel letters als mensen in de groep);
- Alle voetjes van de grond: film de hele groep, terwijl er geen voeten op de grond zijn (springen, in een boom, hangend aan een rekstok etc);
- Film de hele groep, terwijl jullie zingen in de kantine of een demonstratie karate geven (geen gewonden graag);
- Film de hele groep, terwijl jullie midden in school een aardbeving nadoen;
- Film de hele groep, terwijl jullie het liedje van 'Mission impossible' neuriën en je gedragen alsof je een spion bent.

Iets wat gevonden moet worden

- Film een echt object, bijvoorbeeld ballon, voetbal, kopje koffie, hond, rode linker schoen, zeep, etc.;
- Film iets wat past bij een woord, bijvoorbeeld werk, liefde, plezier, jeugd, tijd, gevaar, hoop, hypocrisie, keuze.

Iets waar buitenstaanders voor nodig zijn

- Film vijf buitenstaanders die hun schoenmaat (of leeftijd of geboorteplaats etc) vertellen in de camera;
- Film een buitenstaander die een gedicht opzegt;
- Film een buitenstaander die een liedje op een instrument speelt;
- Film vijf buitenstaanders die tien push-ups doen;
- Film vijf buitenstaanders die vertellen wat hun favoriete film is en waarom (of toekomstdroom, of waar ze het meest trots op zijn);
- Film vijf buitenstaanders die vertellen wat ze een fijne plek vinden op school en wat ze een minder fijne plek vinden.

Gesprekken op film

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

40 minuten, inclusief terugkijken

Doel

Doel van deze activiteit is om informatie te verzamelen en om te wennen aan de camera.

Beschrijving activiteit

Twee of meer leerlingen bespreken een onderwerp of gebeurtenis voor de camera. Dat kan heel informeel. Een stelt de vragen, de ander geeft de antwoorden. Het is wel een echt gesprek, ze doen dit vanuit een persoonlijke interesse. Dit helpt leerlingen om te ontspannen voor de camera en zorgt er ook voor dat een onderwerp verder wordt uitgediept. Beide (vragensteller en antwoorder) zijn in beeld.

Het materiaal wordt teruggekeken en gevierd.

Nodig

- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

Interview

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

40 minuten, inclusief terugkijken

Doel

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen om te interviewen. Een interview is een bij filmpje veelgebruikte stijlform om informatie over te brengen of iets te weten te komen. De leerlingen leren een interview voorbereiden, verschillende soorten vragen te stellen (open en gesloten) en om door te vragen.

Beschrijving activiteit

De leerlingen werken in kleine groepjes en interviewen elkaar over een onderwerp dat van belang is voor het filmpje. Zorg ervoor dat iedereen aan de beurt komt, als interviewer, als geïnterviewde en als 'cameraperson'. Bekijk samen het resultaat, en nodig de groep uit om elkaar feedback te geven.

Stappen

1. Maak groepjes van drie a vijf leerlingen.
2. Leg uit dat dit een opdracht is waarbij geïnterviewd gaat worden, iedereen komt aan de beurt bij alle dingen. Stimuleer de leerlingen om elkaar te helpen, het elkaar gemakkelijk te maken.
3. Laat de groepjes nadenken over een thema voor het interview (dat kan je ze ook geven, bijvoorbeeld: wat heb je gedaan in het weekend? Wat is je favoriete sport? Etc). De interviews worden gezamenlijk bekeken, zorg er dus voor dat heel persoonlijke of moeilijke onderwerpen bij deze oefening worden vermeden, of dat deze door iedereen met respect worden behandeld. Het is wel leerzaam als het onderwerpen zijn die er echt toe doen.
4. Vervolgens bedenken de groepjes relevante vragen over het onderwerp, vragen die de geïnterviewde uitdagen om

te vertellen. Maximaal 6 vragen, waarmee een interview van ongeveer 3 minuten wordt afgenomen.

5. Dan gaan de groepjes elkaar interviewen: iedereen wordt 1x geïnterviewd, is 1x de interviewer en doet 1x camera en geluid. Loop een beetje rond en geef wat tips, maar laat de leerlingen vooral zelfstandig werken. De leerlingen hebben een half uur voor deze opdracht. Ze komen met 3x 3 minuten beeld terug.
6. Vervolgens wordt het materiaal teruggekeken. Laat de leerlingen vooral zelf het materiaal bekijken, vieren en analyseren en kom zo nodig met wat tips. Bijvoorbeeld: was de kadering goed? Zijn er open of gesloten vragen gesteld? Bleef er oogcontact tussen de interviewer en de geïnterviewde? Was het geluid goed? Scheen het licht goed op de geïnterviewde of kwam het licht van achteren?

Tips over interviewvragen:

- Gesloten vragen kan je met ja of nee beantwoorden;
- Open vragen nodigen uit tot vertellen en beginnen vaak met: wat, wanneer, waar, wie, hoe;
- Stel korte, duidelijke vragen;
- Vraag door, bijvoorbeeld met: kan je me daar meer over vertellen, waarom vind je dat, kan je daar een voorbeeld van geven, denk je dat anderen dat ook zo vinden?

Tips voor interviewen:

- Stel de geïnterviewde op zijn/haar gemak;
- Zijn jullie allemaal comfortabel, zitten jullie op dezelfde hoogte?;
- Vraag de geïnterviewde: ben je er klaar voor?;
- Vraag de geïnterviewde eerst zichzelf even voor te stellen, naam, leeftijd, klas, hobby's etc.;
- Ben je respectvol?;
- Geef je de geïnterviewde voldoende tijd om te antwoorden?;
- Ben je relaxed? Vind je het nog leuk?;

- Laat iemand die goed kan horen feedback geven over het geluid. Bijvoorbeeld: maak geen geluid als de geïnterviewde praat, want dat hoor je dan ook op de opname.

Nodig

- Per groepje leerlingen: videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV

Vraag altijd toestemming aan de geïnterviewde als je het materiaal verder wil gebruiken.

Kies een plaatje

Activiteit voor het oefenen met de camera en visualiseren

Tijd

5 minuten per leerling (plaatje uitkiezen, max 1 minuut per leerling aan filmmateriaal) en 20 minuten bekijken en bespreken als iedereen aan de beurt is geweest.

Doel

Doel van deze activiteit is om aan de hand van bestaande plaatjes leerlingen laten reflecteren op hun gevoel. Tevens oefenen de leerlingen met filmen en vertellen op camera.

Beschrijving activiteit

Uit een tafel vol plaatjes kiezen de leerlingen een plaatje uit dat een gevoel bij hen oproept. Vervolgens vertellen zij in de camera waarom ze dit plaatje hebben gekozen en wat het men hen doet. Dit wordt vervolgens bekeken en besproken in de klas.

Stappen

1. De begeleider knipt van tevoren grote plaatjes van landschappen, sferen, kleuren, symbolen, helden uit tijdschriften, kunstbladen, fotografie, modebladen, natuurbladen, etc. Experimenteer met verschillende soorten plaatjes. Moeten de plaatjes heel uitgesproken zijn (blij/boos,

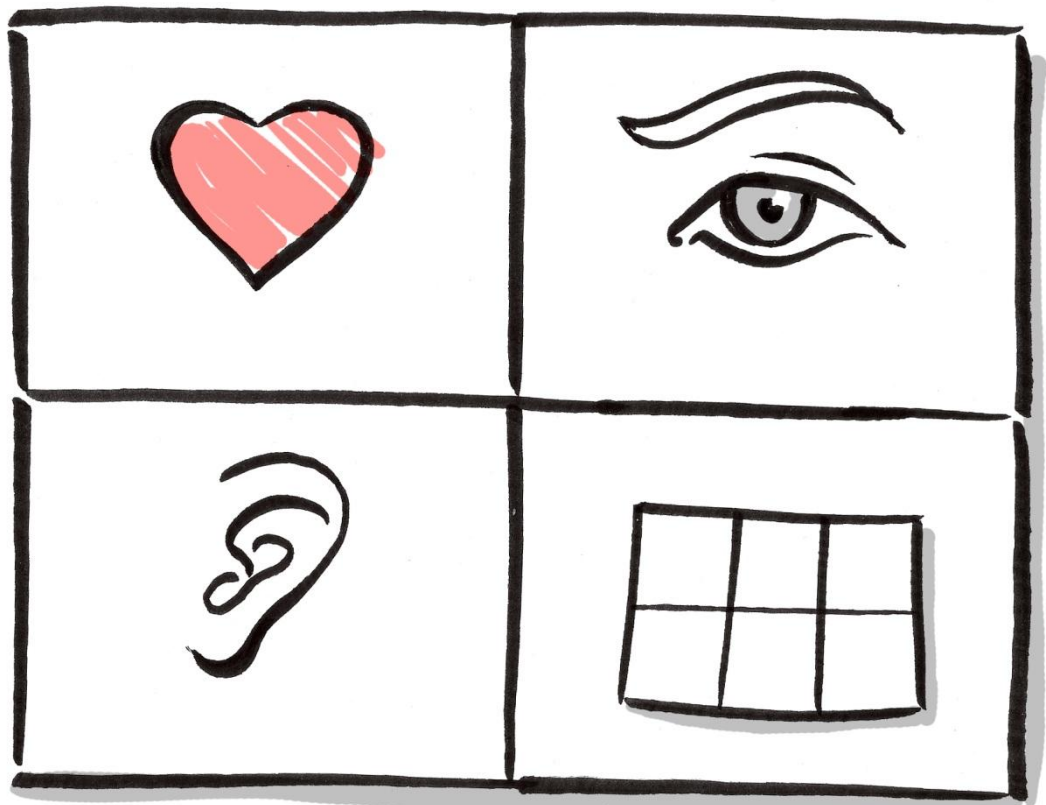
kleurrijk/grauw) of werkt het ook goed als de plaatjes wat minder eenduidig/mysterieuzer zijn?

2. De begeleider legt verschillende plaatjes (10-20) klaar op een grote tafel in een rustige ruimte.
3. De leerlingen kiezen een plaatje uit waar ze een gevoel bij krijgen. Dat kan een prettig of minder prettig gevoel zijn. De deelnemer die aan de beurt is, vertelt/gebaart in de camera over wat er te zien is op het plaatje en over het gevoel dat het plaatje oproept. Ook wordt het plaatje zelf gefilmd. Vragen die de begeleider kan stellen om de leerling te stimuleren over zijn/haar gevoel te vertellen zijn bijvoorbeeld: Kan je vertellen waarom je dit plaatje hebt uitgekozen? Kan je vertellen hoe je je voelt als je naar dit plaatje kijkt? Waarom voel je je zo? Leg eens uit. Etc.
4. Als alle leerlingen aan de beurt zijn geweest, worden de beelden in de klas bekeken en besproken. Zie lijstje met vragen om gesprek over sociaal-emotionele ontwikkeling, ToM en video op gang te brengen.

Nodig

- Plaatjes;
- Videocamera met volle batterij, statief, microfoon, koptelefoon;
- In de klas om materiaal te bekijken: computer of laptop, beamer en speakers of digibord of TV.

4.D Tijd om te monteren

In dit onderdeel wordt informatie gegeven over hoe monteren georganiseerd kan worden voor, met of door de leerlingen. Tevens worden praktische activiteiten beschreven waarmee leerlingen zelf kunnen leren monteren (beeldmateriaal invullen op een *log sheet*, monteren met papier en hoe werkt een montageprogramma + oefenen).

Montage is het ordenen van beeld en geluid in een film, waardoor er een verhaal ontstaat. Het bijvoegen van muziek, ondertiteling en een openings- en afsluitingstekst hoort bij monteren, evenals het 'outputten' van het filmpje, zodat het gedeeld kan worden met een publiek. Iemand die monteert noemen we een editor. Veel leerlingen kunnen al monteren en veel leerlingen leren snel hoe ze kunnen monteren. Hier wordt geen montageprogramma uitgelegd, omdat veel verschillende programma's worden gebruikt, en omdat deze snel veranderen. Veel gebruikte programma's voor consumenten zijn:

- Windowscomputer: Windows Movie Maker: gratis bij Office, eenvoudig;
- Windows computer: Adobe Premiere Elements: zo'n €100,-, goed en intuïtief consumentenprogramma;
- Maccomputer: iMovie: zo'n €80,-, goed en intuïtief consumentenprogramma.

Verder zijn er professionele programma's (bijvoorbeeld Adobe Premiere Pro voor Windows en Final Cut Pro X voor Mac) die extreem veel mogelijkheden bieden, maar aan de prijs zijn en minder gemakkelijk te leren.

Hier volgen drie opties voor het monteren van videomateriaal.

Optie 1: De docent monteert nadat leerlingen aanwijzingen hebben geven

De leerlingen maken een storyboard, verfilmen dit en laten het feitelijke monteren over aan de docent. Ze geven de docent wel aanwijzingen. De docent gaat vervolgens op een later moment aan de slag. Hij/zij verandert weinig aan de opbouw van het verhaal. De docent schoont vooral de beelden op: korter, krachtiger, de beste takes erin, de mislukte takes eruit. Dit is een efficiënte manier van werken, maar haalt wel een deel van het eigendom van het filmpje weg bij de leerlingen.

Relevante vragen die de docent tijdens het gezamenlijk bekijken van de beelden kan stellen, zijn:

- Welke beelden moeten erin of er juist uit?;
- Is dit de goede volgorde, of moet de volgorde anders?;
- Welke beelden of scènes zijn eigenlijk overbodig? [waarschijnlijk moet het filmpje ingekort worden, maak de leerlingen medeverantwoordelijk voor de lengte];
- Wat voor soort muziek willen jullie eronder?;
- Waarmee willen jullie het filmpje openen? Met welke woorden?;
- Wat moet er aan het eind van het filmpje komen te staan? Welke woorden?;
- Moet het filmpje ondertiteld worden?

Ondanks dat de leerlingen hier zelf niet monteren in een programma, bepalen zij wel welk verhaal verteld wordt.

Optie 2: De docent monteert terwijl de leerlingen aanwijzingen geven

In deze optie monteert de docent ter plekke, terwijl de leerlingen erbij zijn en aanwijzingen geven. De docent moet de basis van het monteren goed beheersen om snel uit te kunnen voeren wat de leerlingen willen. Deze vorm kan lastig zijn met een grote groep (al die verschillende meningen en hoe houd je iedereen betrokken?).

Stappen om dit wat makkelijker te maken, zijn:

1. De leerlingen maken eerst een log van alle bestanden [zie Activiteit: beeldmateriaal invullen op een log sheet]. Hierdoor denken ze al na over welke takes belangrijk zijn.
2. De leerlingen maken vervolgens een montage van papier [zie Activiteit: monteren met papier]. Eventueel kan dit gebeuren met een beamer om een grote groep mee te laten doen.
3. De bestanden die de potentie hebben om een plek te krijgen in het filmpje worden door de groep bekeken en door de docent meteen verwerkt. Dit wordt vergeleken met de montage van papier.
4. Deze eerste montage wordt vertoond aan (vertegenwoordigers) van de doelgroep. Feedback wordt verzameld en eventueel worden aanpassingen gedaan waarna een eindmontage volgt.

Als iemand namens de leerlingen monteert, dan is het belangrijk een aantal regels aan te houden.

- Ga ethisch met deze opdracht om (is ieders mening gehoord en

vertegenwoordigd, doe je recht aan de intenties van de makers?);

- Bescherm de leerlingen waar nodig tegen zichzelf (te botte uitspraken);
- Zorg ervoor dat de leerlingen snappen welke opdracht ze aan de editor hebben gegeven (*informed consent*);
- Deel je eigen kennis over communicatie en deel technische kennis;
- Deel je eigen kennis over het publiek, over wie waar iets in kan veranderen, over hoe een boodschap goed over komt;
- Voeg ondertiteling en begin- en eindtitels en eventueel muziek toe, zorg ervoor dat het filmpje niet te lang is.

Optie 3: De leerlingen monteren zelf

Leerlingen kunnen ook helemaal zelf het filmpje monteren. Het kost wel tijd om leerlingen te leren monteren, maar veel programma's zijn niet ingewikkeld en monteren is een vaardigheid die de leerlingen vaker van pas zal komen.

Hieronder staat een aantal oefeningen waarmee de leerlingen uiteindelijk zelfstandig leren monteren. Het zijn oefeningen waarin de leerlingen samenwerken, met elkaar op een democratische manier het filmpje samenstellen en vormgeven. Op welk programma zij dit doen maakt hiervoor niet uit. We gaan ervanuit dat de docent het montageprogramma zelf voldoende beheerst om de details uit te leggen aan de leerlingen.

Op internet staan veel instructiefilmpjes waarmee de docent de leerlingen kan leren monteren.

Wat is monteren?

Activiteit voor (het leren) monteren

Tijdsduur

30 minuten

Doel

Doel van deze activiteit is dat de leerlingen inzicht krijgen in wat monteren is, waaronder opbouw van een verhaal, spanning en gevoel creëren, het heeft te maken met macht. Of ze zelf gaan monteren of niet, het is voor iedereen een nuttige activiteit.

Beschrijving activiteit

De docent legt kaartjes op tafel met woorden die iets te maken hebben met monteren. De leerlingen pakken om de beurt een kaartje van tafel en vertellen wat dat woord met monteren te maken heeft. Als ze geen idee hebben, dan mogen ze dat ook zeggen. Andere leerlingen en/of de docent kunnen aanvullen.

Ter voorbereiding schrijft de docent woorden op post-its of kaartjes. Bijvoorbeeld:

- Bedenken wat belangrijk is
- Tempo
- Knippen
- Manipuleren
- Beïnvloeden
- Boodschap
- Effect
- Precies zijn
- Samenwerken
- Luisteren
- Lachen
- Een verhaal maken
- Emotie
- Geluid en beeld van elkaar loshalen
- Tijd inkorten
- Timing
- Kritisch denken
- Keuzes maken
- Stukjes weggoeien
- Volgorde veranderen
- Macht
- Liegen
- Weglaten
- Muziek
- Ondertiteling
- Gebarentolk
- Voice-over
- Foto

Nodig

- Plaatjes.

De docent kan de leerlingen zelf ook post-its geven en woorden op laten schrijven en deze dan met de groep bespreken.

Het helpt om analogieën te bedenken waarmee de docent kan uitleggen wat monteren is, bijvoorbeeld:

- Monteren kan je vergelijken met het maken van een jurk. Je gaat naar de markt, koopt de stof die je mooi vindt, koopt de rits, de knopen, het garen, etc. Vervolgens pak je je schaar en knip je de onderdelen die je nodig hebt en gooi je weg wat je niet nodig hebt. Dan naai je de jurk in elkaar en plaats je ook de rits, knopen etc. Het knippen en naaien van de stof is precies wat je doet als je monteert met videomateriaal.
- Monteren kan je vergelijken met het koken van een heerlijke soep. Je bedenkt wat voor soep je wilt koken en koopt de ingrediënten. Van sommige ingrediënten zal je veel nodig hebben (groente) en van andere ingrediënten weinig (kruiden). Je pakt je snijplank en mes, hakt alles fijn en doet het in de pan op laag vuur. Je roert, proeft en doet er nog wat extra peper in en na een uurtje heb je een heerlijke soep. Het hakken en koken van de ingrediënten is als het monteren van een film.

Beeldmateriaal invullen op een log sheet

Activiteit voor (het leren) monteren

Tijdsduur

30-45 minuten afhankelijk van hoeveelheid materiaal

Doel

Het doel van deze activiteit is om overzicht te krijgen van al het videomateriaal dat de leerlingen hebben geschoten, om keuzes te kunnen maken voor de montage.

Beschrijving activiteit

De leerlingen zitten in groepjes van drie a vijf achter de computer en hebben uitgeprinte formulieren. Ze bekijken hun videobestanden en vullen de formulieren in.

Nodig

- Per groepje leerlingen: Blanco log sheets ;
- Per groepje leerlingen: computer met montageprogramma en map met video materiaal.

Voorbeeld log sheet

Tijdcode/naam bestand	Hoe lang duurt het?	Wat gebeurt er in beeld?	Hoe goed zijn beeld/geluid?	Kunnen we het gebruiken?
IMG_0041.mov	2:45	Hoofdrolspeeler loopt door de draaideur naar buiten. Kijkt om en zwaait naar een vriendin.	Het licht is goed, de camera is stabiel.	Kunnen we goed gebruiken in het eerste deel van het filmpje van 1.15 tot 1.45

Monteren met papier

Activiteit voor (het leren) monteren

Tijdsduur

45 minuten

Doel

Tijdens deze activiteit leren de leerlingen de basis van monteren, maar dan met papier. De leerlingen krijgen inzicht in een eenvoudige opbouw van een filmpje. Ook moeten de leerlingen samenwerken.

Beschrijving activiteit

Tijdens deze activiteit gaan de leerlingen in groepjes van drie a vijf aan de slag met beelden van een interview (indien de leerlingen voldoende kunnen horen) en losse omgevingsbeelden. De docent heeft deze beelden voorbereid en op computers gezet (drie leerlingen per computer). De leerlingen bekijken de beelden en kiezen vervolgens vijf zinnen die ze goed vinden en zes shots die bij het verhaal horen. Deze tekenen ze op losse post-its en zo bouwen ze een verhaal op.

Stappen

Vorbereiding:

- De docent maakt opnames met daarin een interview van ongeveer vier minuten, over een onderwerp dat dicht bij leerlingen ligt en minimaal 20 losse shots van beelden die horen bij het onderwerp van het interview (bijvoorbeeld: interview met jongere over zijn favoriete eten en dan shots van ingrediënten, koken, eten zelf, etc., of interview met jongere over voetbal en dan shots van voetballende jongeren, de bal, voetbalschoenen, de middenstip etc., of interview met jongere over eigen bandje

en dan beelden van zanger, drummer, instrumenten, samenspelen, etc.).

De uitvoering:

- Ieder groepje van drie a vijf leerlingen heeft een computer met daarop in één mapje al deze bestanden;
- Ieder groepje krijgt post-its in twee verschillende kleuren;
- Geef de leerlingen de opdracht om het materiaal te bekijken;
- Kies vijf zinnen die je mooi, interessant, gek vindt uit het interview. Schrijf deze vijf zinnen op de post-its (één zin per post-it);
- Kies dan zes shots die je met de beelden wilt combineren, één voor de opening, één voor het einde en vier om de gaten/cuts te bedekken. Teken ook deze beelden op losse post-its;
- Stel nu je tijdlijn van papier samen;
- Laat de groepjes hun tijdlijn presenteren, geef elkaar feedback en bespreek het resultaat.

Wanneer de leerlingen de basis van monteren kennen dan kunnen ze nu hun papieren montage uitvoeren met een montageprogramma. Indien ze nog niet kunnen monteren, vervolg dan met een basis- uitleg over het montageprogramma, zoals beschreven in [basisuitleg montageprogramma].

Nodig

- Grote post-its in verschillende kleuren;
- Per groepje leerlingen: 1 computer met montageprogramma en map met video materiaal;
- In de klas computer, beamer en speakers om materiaal te bekijken.

Hoe werkt het montageprogramma?

Activiteit voor (het leren) monteren

Tijdsduur

60 - 90 minuten

Doel

Deze activiteit heeft tot doel dat de leerlingen een eerste overzicht hebben van het montageprogramma en de belangrijkste functionaliteiten herkennen. Ook zullen ze een eerste oefening doen.

Beschrijving activiteit

De docent sluit de computer/laptop met een montageprogramma aan op de laptop en laat de belangrijkste functionaliteiten zien, vervolgens oefenen de leerlingen met taakjes die de docent heeft voorbereid.

Stappen

Vorbereiding:

De docent zorgt ervoor dat er videomateriaal om mee te oefenen in een mapje staat, bijvoorbeeld het materiaal waar de leerlingen een Montage van Papier mee maken;

De docent maakt een stapeltje kaartjes met instructies, minimaal 2 x zoveel als er leerlingen meedoen, zoals:

- Beweeg de timeline viewer;
- Markeer een in en out point;
- Leg een beeld bovenop een ander beeld;
- Haal het geluid weg bij een clipje;
- Plaats een clipje op de tijdslijn;
- Knip een clipje in twee delen en gooi het tweede deel weg.

Uitvoering:

De docent opent het programma en laat zien wat de basisfunctionaliteiten zijn, zoals:

- Bestand importeren en openen;
- Maken van een tijdslijn;
- Tools: handje, pijltje, scheermesje, ...

- Knippen en verwijderen stukje video;
- Verschuiven stukje video;
- 2 verschillende lagen op elkaar leggen (leg uit: je oog ziet alleen wat bovenop staat, maar je oor hoort alles);
- Inzoomen op de tijdslijn;
- Click op de muis (rechts, links, dubbel click, click en sleep);
- Ongedaan maken (undo);
- Transities.

Laat je niet verleiden tot details of te veel aandacht voor transities en effecten, ondanks dat de leerlingen dat vast heel interessant vinden. Dat komt allemaal later wel.

- De leerlingen gaan nu oefenen met het programma. Iedereen kijkt mee en komt aan de beurt.
- Leerling 1 neemt één kaartje en voert de opdracht uit. Dan is leerling 2 aan de beurt, net zolang tot de kaartjes op zijn of de aandacht op is.
- Beantwoord vragen die opkomen, houd wel de tijd in de gaten en houd overzicht: grote, belangrijke dingen moeten wel aan bod komen.

Het helpt om het monteren zelf ook menselijk te maken. Bijvoorbeeld:

- Wanneer wordt uitgelegd dat een stukje video niet verloren gaat als het in een tijdslijn wordt geknipt en weggegooid, kan gezegd worden: 'hij (het overgebleven clipje) vergeet dat stukje wat we hebben weggehaald niet, hij kan zich altijd weer uitrekken en dan is hij weer helemaal heel', of
- Een tijdslijn is net als je ogen en je oren. Bij een tijdslijn zie je uiteindelijk wat bovenop staat, maar je oren horen alles.

Als laatste stap gaan de leerlingen nu hun Montage van Papier daadwerkelijk in elkaar zetten.

Om ervoor te zorgen dat iedereen aan de beurt komt aan de computer, kan een papieren **montageklok** gebruikt worden.

Teken een cirkel op een A4'tje, deel de cirkel in zoveel delen als er leerlingen zijn op één computer (bijvoorbeeld vier leerlingen, dan wordt de cirkel net een taart met vier taartpunten). Geef elke leerling een stukje verschillend gekleurd papier en plak in elke taartpunt een verschillende kleur. In dit voorbeeld mag de leerling met de kleur geel altijd het eerste kwartier van het uur monteren, de leerling met paars het tweede kwartier, de leerling met rood het derde kwartier en de leerling met groen het laatste kwartier.

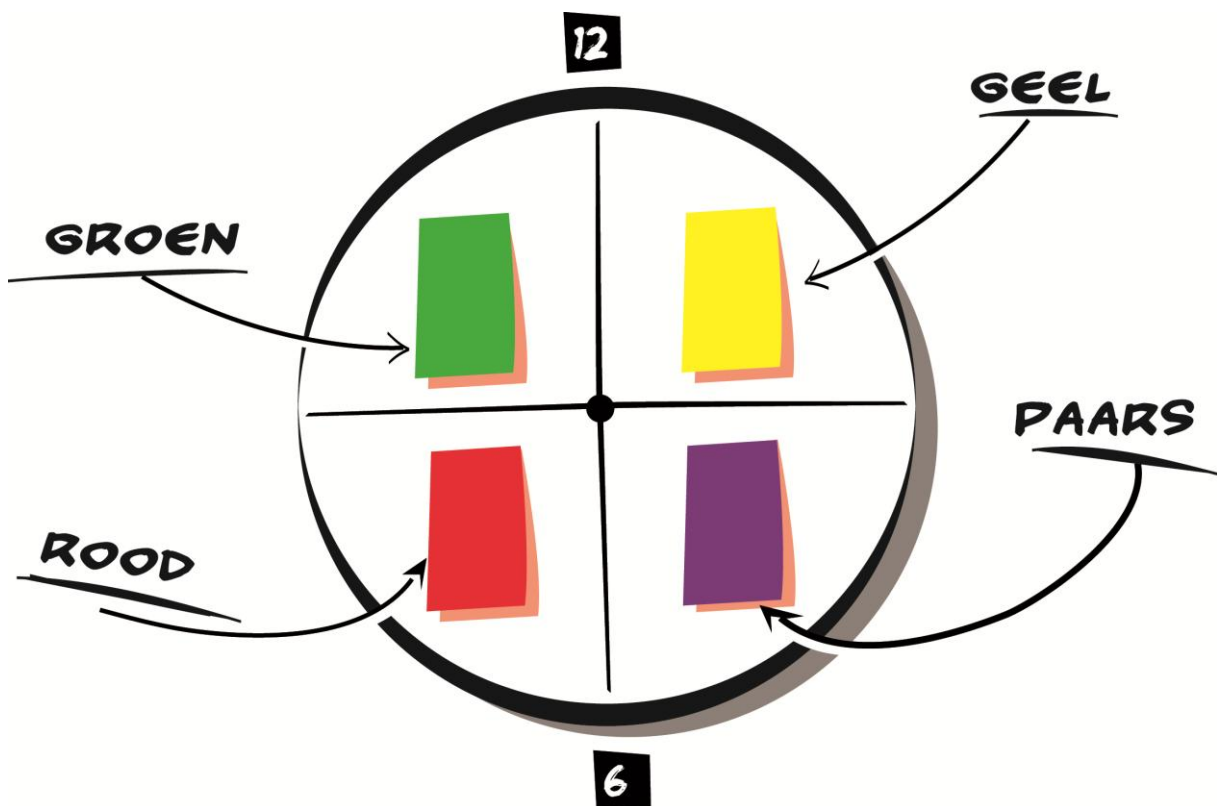
Wanneer de leerlingen klaar zijn met monteren, dan kunnen de resultaten worden gedeeld en gevierd. Reflecteer vooral op het proces: wat ging goed, wat vond je lastig, wat heb je ervan geleerd? Dit is ook een mooi

moment om het met de leerlingen te hebben over de macht van de montage.

Indien gewenst, kan de docent nu nog plenair laten zien hoe effecten en transities geplaatst kunnen worden, titel tekst, ondertiteling en muziek. Ook kan de docent laten zien hoe het filmpje ge-output kan worden.

Nodig

- Per groepje leerlingen: papieren montage klok (zie voorbeeld hieronder);
- Per groepje leerlingen: 1 computer met montageprogramma en map met video materiaal;
- In de klas computer, beamer en speakers om materiaal te bekijken.

4.E Filmpjes laten zien aan het publiek

Screening

Activiteit voor het samen bekijken van filmpjes

Tijdsduur
60 minuten

Doel

De leerlingen leren tijdens deze activiteit over hoe hun filmpje overkomt bij hun publiek. De leerlingen en het publiek gaan ook over de inhoud of boodschap van de video met elkaar in gesprek. Hiermee leren zij elkaar beter kennen, en kunnen oplossingen worden gezocht.

Beschrijving

Indien leerlingen filmpjes maken voor een extern publiek, bijvoorbeeld voor hun ouders, voor docenten van school, voor winkeliers in hun buurt of voor hun sportclub, organiseren zij een screening. Zie hoofdstuk 2 voor een actieplan voor het organiseren van zo een screening. Tijdens een 'screening' laten de leerlingen hun filmpje zien aan het externe publiek, en gaan zij met hun publiek in gesprek over de thema's, problemen, ideeën uit de video. De begeleider faciliteert het gesprek.

Stappen

1. Laat iedereen kennismaken met elkaar, en leg uit wat de bedoeling van de bijeenkomst is.
2. Bekijk samen het filmpje.
3. Faciliteer het groepsgebesprek, zie tips hieronder

De opbouw van een groepsgebesprek na het gezamenlijk bekijken van een video kan zijn:

Vragen ter verduidelijking. De bedoeling is eerst om duidelijk te krijgen wat de leerlingen hebben willen laten zien met het filmpje.

Mogelijke vragen aan het groepje dat het filmpje heeft gemaakt, zijn:

- Wat zien we hier?;
- Wat willen jullie hiermee laten zien?;
- Kan je uitleggen wat je hiermee bedoelt?;
- Kan je daar voorbeelden van geven?

Mogelijke vragen aan de andere deelnemers zijn:

- Wat denken jullie dat de makers hier hebben willen laten zien?;
- Wat valt jou op als je dit ziet? Welke boodschap zit erin?;

- Hoe zou de groep de boodschap de volgende keer nog beter kunnen brengen?

Vragen voor bespreking. Wanneer duidelijk is wat het groepje heeft willen laten zien, kan een gesprek plaatsvinden waarin dieper op de inhoud wordt ingegaan, in dialoog. Dit is om leerlingen zich te laten realiseren dat verschillende mensen verschillende percepties, emoties en wensen hebben. Deze vragen stimuleren het vermogen van de leerlingen om zich een beeld te vormen van het perspectief van een ander en indirect ook van zichzelf, en dat kan ten goede komen aan de ontwikkeling van een ToM.

Mogelijke vragen ter bespreking in de groep makers en publiek zijn:

- Had je iets met een persoon, situatie of boodschap in het filmpje?;
- Hoe voelde je je bij het zien van het filmpje?;
- Wat vind je van het filmpje? Kies twee woorden. Spannend, saai, grappig, ernstig, mooi, positief, triest, realistisch, fantasievol. Leg uit waarom je deze woorden hebt gekozen; Gebruik twee voorbeelden uit het filmpje in je uitleg;
- Ging je door het filmpje over je eigen situatie nadenken? Hoe dan?;
- Hoe heeft de boodschap van het filmpje effect op jou? Op jouw situatie, jouw omgeving?;
- Wie spelen er hier allemaal een rol, en welke rol spelen zij?;
- Het verhaal wordt verteld vanuit het standpunt van [hoofdpersoon]. Als kijker beleef je het verhaal vanuit [hoofdpersoon]. Hoe zou de film er uit

zien uit het perspectief van [noem een andere belanghebbende, bijvoorbeeld degene voor wie het filmpje gemaakt is];

- Stel dat jullie publiek een video voor jullie zou maken, wat zou er dan in die video zitten en waarom?;
- Wat zou een goede manier zijn om ervoor te zorgen dat het beter gaat met ...[ingaan op het probleem dat in het filmpje is geadresseerd, en zorg ervoor dat alle betrokkenen aan bod komen inclusief de makers];
- Wat kunnen we allemaal doen om het beter te maken?;
- Zou je het filmpje aanraden aan je vrienden of je ouders? Waarom wel/niet?;

Zorg ervoor dat het resultaat wordt gevierd, dat de leerlingen trots kunnen zijn op wat zij gerealiseerd hebben. Stap niet meteen de inhoud in (die misschien discussie of zelfs weerstand kan opleveren), maar heb met het publiek aandacht voor de creativiteit en wat er bereikt is.

Geef ruimte voor actie: mensen willen graag iets kunnen doen met de informatie die ze krijgen. Onderzoek met de groep welke vervolgacties mogelijk zijn, zowel van de leerlingen als van het publiek. Volg dit ook op;

Nodig

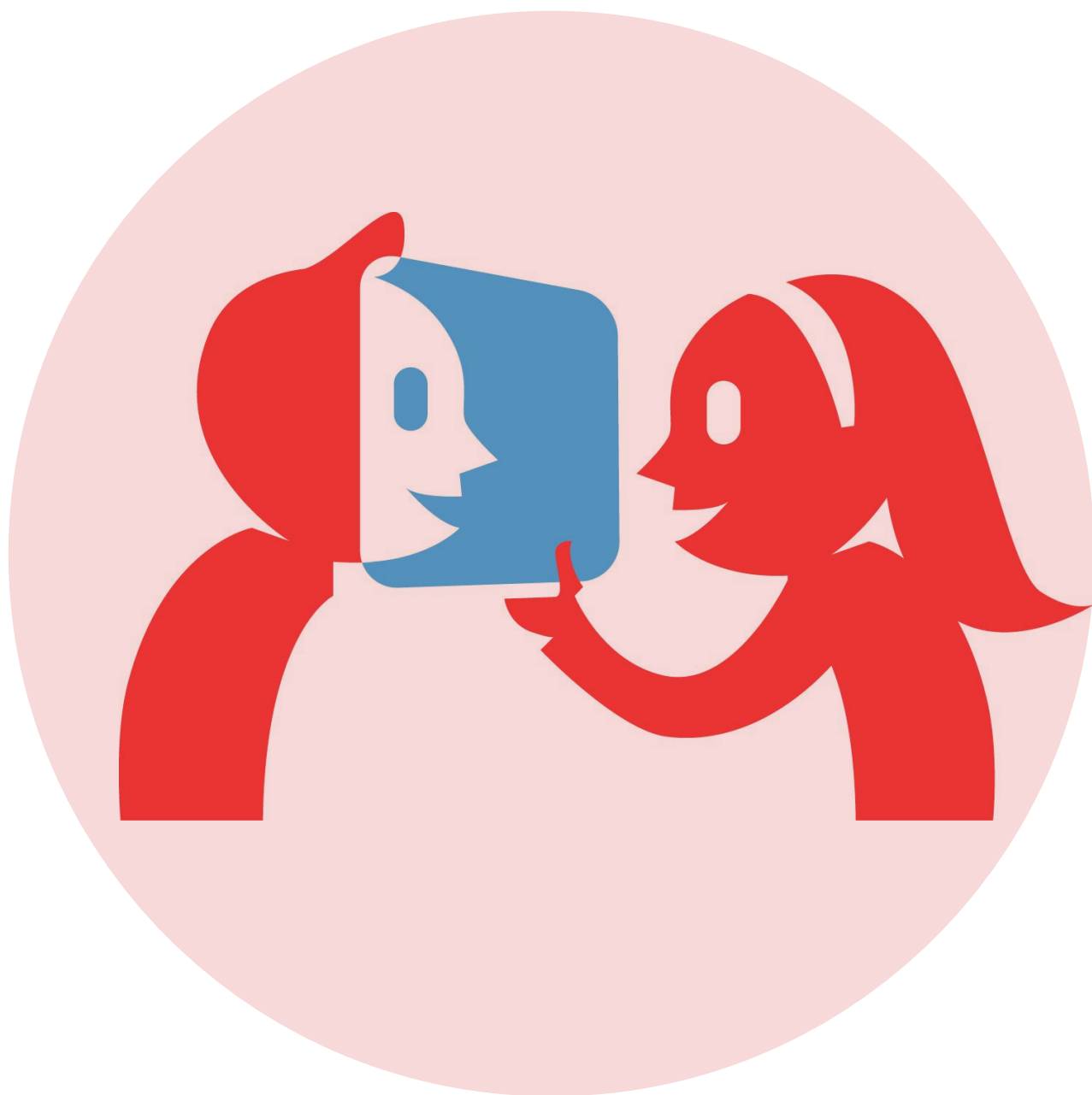
- Ruimte waar iedereen inpast;
- Computer of laptop, speakers, beamer;
- Filmpjes;
- Vragen, discussiepunten, voorbereid samen met de leerlingen;
- Eventueel wat te drinken en eten (popcorn) voor een feestelijk gevoel.

Hoofdstuk 5

Inspiratiebronnen en verwijzingen

Inspiratiebronnen

Veel van de opgenomen activiteiten bouwen voort op al bestaande en beschreven activiteiten. Ze zijn vertaald, uitgetoetst en aangepast aan de doelgroep. Hier vindt u verwijzingen naar de bronnen, waar vaak nog veel meer interessante activiteiten te vinden zijn.

Over faciliteren:

Chambers, R. (2003) Participatory Workshops – a sourcebook of 21 sets of ideas and activities (Earthscan)
<http://www.amazon.co.uk/Participatory-Workshops-Sourcebook-Ideas-Activities/dp/1853838632>

The Barefoot Collective (2009) The Barefoot guide to working with organisations and social change.

Download:
<http://www.barefootguide.org/index.php/download/the-barefoot-guide-1/item/the-barefoot-guide-1>

Wageningen Research Center (2013) Knowledge Co-Creation Portal Multi Stakeholder Processes
<http://www.wageningenportals.nl/msp/>

Over faciliteren van participatieve video projecten

Milne, E-J, Mitchell, C. and de Lange, N. (eds.) (2012) Handbook of Participatory Video. Altamira Press
<https://rowman.com/ISBN/9780759121133>

Lunch, N. and Lunch, C. (2006) Insights into Participatory video; a handbook for the field (Insight).

Download:
<http://insightshare.org/resources/pv-handbook>

Lunch, N. and Lunch, C. (2010) A Rights-Based Approach to Participatory Video: toolkit (Insight)

Download:
<http://insightshare.org/resources/right-based-approach-to-pv-toolkit>

NYCLU (2009) School to Prison pipeline
<http://www.nyclu.org/node/1447>

Spohr, A. (2013) Jongeren maken films en antichaos recepten (Van Gorcum)
http://www.antichaosrecepten.nl/t_boek.html

Videoactive girls; Projecting Girl Power. A Toolkit Produced by Video Volunteers for The Global Fund for Children. A Comprehensive Training Guide
<http://www.projectinggirpower.org/IndiaToolkit.pdf>

Witness (2013) Video for Change Toolkit
<http://toolkit.witness.org/>

Literatuurverwijzingen uit hoofdstuk 2

High, Chris; Singh, Namita; Petheram, Lisa and Nemes, Gusztáv (2012). Defining participatory video from practice. In: Milne, E-J; Mitchell, Claudia and de Lange, Naydene eds. *The Handbook of Participatory Video*. Lanham, MD, USA: AltaMira Press.

PAD (2005). *Programma Alternatieve Denkstrategieën*. Utrecht: Fodok & Seminarium voor Orthopedagogiek.

Theunissen, S.C.P.M., Rieffe, C., Kouwenberg, M., Soede, W., Briaire, J.J., & Frijns, J.H.M. (2011). Depression in hearing-impaired children. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 75, 1313-1317.

Theunissen, S.C.P.M., Rieffe, C., Kouwenberg, M., De Raeve, L., Soede, W., Briaire, J.J., & Frijns, J.H.M. (2013). Behavioral problems in school-aged hearing-impaired children: the influence of sociodemographic, linguistic, and medical factors. *European Child & Adolescent Psychiatry*, DOI 10.1007/s00787-013-0444-4.

Ketelaar, L., Rieffe, C., Wiefferink, C.H., Frijns, J.H.M. (2012). Does hearing lead to understanding? (2012). Theory of mind in toddlers and preschoolers with cochlear implants. *Journal of Pediatric Psychology*, 37, 1041-1050.

Rieffe, C., Pieper, I., Van den Bedem, N., Wolthuis, K. De Vries, M. & Uilenburg, N. (ingediend bij Van Horen Zeggen). 'Kijk mij nou'; Participatieve video met dove en slechthorende kinderen om sociaal bewustzijn te bevorderen. Zie www.filmwatjevindt.nl voor een link naar het artikel.

Inspirerende voorbeelden uit de praktijk

In de Nederlandse werkpraktijk is een aantal inspirerende en succesvolle voorbeelden te vinden waarin componenten van PV zijn ingezet, en die positief zijn geëvalueerd op sociaal-emotionele ontwikkeling. Hier twee voorbeelden:

- **SpraakSaam – de Movie.** In 2010-2012 liep SpraakSaam, een project om jongeren met taalontwikkelingsstoornissen bij elkaar te brengen. De belangrijkste doelen hiervan waren lot- of bondgenotencontact, ervaringskennis verzamelen, empowerment en bekendheid geven aan taalontwikkelingsstoornissen. Dit project is afgesloten met een film die door deze jongeren is gemaakt (“SpraakSaam - De Movie”). De film was een idee van de jongeren zelf en zij hebben een groot aandeel gehad in de realisatie ervan. Uiteindelijk bleek dat zij door het maken van de film een stuk zelfverzekerder werden en dat zij het gevoel hadden eindelijk (h)erkenning te krijgen voor hun stoornis (Isarin, 2012). <http://www.spraaksaam.com/home>
- **C2 Mediawijs** Bij dit project hebben leerlingen filmpjes gemaakt waarin ze laten zien hoe je op een goede manier omgaat met social media. Leerlingen hebben zelf nagedacht over verstandig omgaan met social media en daar hun eigen filmpjes over gemaakt. De filmpjes zijn vertoond tijdens het Kentalis Filmfestival en tijdens gastlessen in het SO. Momenteel wordt door Kentalis een leerlijn Mediawijsheid ontwikkeld. Opbrengsten voor leerlingen van het project waren trots, kennis en vaardigheden t.a.v. mediawijsheid, kennis en vaardigheden t.a.v. filmen en monteren en empowerment (presenteren).
http://www.kentalis.nl/Kentalis_C02/default.asp?ComID=34&SessionID=37637993920160492662497612&modid=4095&itemid=0&time=-1

Voorbeeldbrief toestemming van ouders 1

Ik, ouder/verzorger van

Naam kind: .....

geef toestemming dat mijn kind meedoet aan het videoproject van [datum] op [naam school], [plaats]

De video mag gebruikt worden voor de volgende doeleinden:

- *Intern gebruik op de [naam school].*

Bijvoorbeeld: De afdeling Logopedie van [naam school] mag het gebruiken voor slechthorenden begeleidingsgroepjes. De afdeling mag het ook tonen bij voorlichting aan medewerkers van [naam school] en aan ouders van leerlingen van [naam school].

- WEL
- NIET

- *Extern gebruik buiten de school*

Bijvoorbeeld: Deze groep mag het filmpje tonen aan geïnteresseerden (bijvoorbeeld docenten, onderzoekers, fondsen) om te laten zien dat leerlingen zelf filmpjes kunnen maken over wat zij belangrijk vinden, en hierdoor sterker kunnen worden op sociaal-emotioneel vlak.

- WEL
- NIET

Naam: .....

Datum: .....

Plaats: ..... Handtekening: .....

Voorbeeldbrief toestemming van ouders 2

Videoworkshop toestemmingsformulier			
<p>Je bent uitgenodigd om mee te doen aan een videoworkshop op school. Tijdens deze workshop leer je filmen en monteren, werk je samen met andere leerlingen en leer je ook hoe je je kunt verplaatsen in je publiek. Tijdens de workshop gaan jullie filmpjes, foto's en geluidsopnames maken. Graag willen we jouw toestemming om dit materiaal te kunnen gebruiken. Ook je ouders/verzorgers moeten toestemming geven. Beeld- en/of geluidsmateriaal dat door jou tijdens de workshop is gemaakt, of waar jij op voorkomt, mag gebruikt worden voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De eindpresentatie op school • Voor communicatie van [naam school], bijvoorbeeld op YouTube of om voorlichting mee te geven aan jongeren of ouders/verzorgers 			
In te vullen door de deelnemer			
Handtekening:		Datum:	
Voornaam:		Achternaam:	
Leeftijd:		Geboortedatum:	
<p>Uw kind is uitgenodigd om mee te doen aan een video workshop op school. Tijdens deze workshop leert uw kind filmen en monteren, werkt hij/zij samen met andere leerlingen en leert hij/zij ook zich te verplaatsen in het publiek. Tijdens de workshop worden filmpjes, foto's en geluidsopnames gemaakt. Graag willen we uw toestemming om dit materiaal te kunnen gebruiken. Beeld- en/of geluidsmateriaal dat door de groep tijdens de workshop is gemaakt, of waar uw kind op voorkomt, mag gebruikt worden voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De eindpresentatie op school • Voor communicatie van [naam school], bijvoorbeeld op YouTube of om voorlichting mee te geven aan jongeren of ouders/verzorgers 			
In te vullen door de ouder/verzorger			
<p>Ik, ... geef bij deze [naam school] toestemming om al het stilstaand en bewegend beelmateriaal (zoals video, foto's) en/of audiomateriaal te gebruiken waarop mijn kind voorkomt en/of dat door mijn kind is gemaakt.</p>			
Handtekening:		Datum:	
Voornaam:		Achternaam:	
Straat			
Stad:		Postcode:	
Telefoonnummer:		Mobiel nummer:	
Email:			